

de iud. Et sunt sex causæ prop-
ter quas non est pax inter ho-
mines, de quib. per gl. no. de re
iud. li. vj. ad apostolicæ.

De Pante E.

Pecoris appellatione non solum
boues, sed & aliæ quadrupedes
gregatim pascētes cōtinentur. l.
legatus. de le. iij. §. ortis pecorij.

Pecoris ad aquam appulsus, est ius
adducēdi vel appellēdi pecus ad
aquā fōtis alieni, iure seruitutis.

Pecudis nomen generale est ad a-
nimalia q̄ gregatim pascūtur, si-
cuti & nomē pecoris. l. legatis ser-
uis. vbi gl. de l. iij. & l. ij. ad l. Aqu.

Peculatus, furtū est rerū publicatū
cceptū dici à pecore eo tēpore
quo Romani, nihil præterquam
pecudes possidebāt. Salustius in
Iugurtha, Peculatus erarij fa-
ctus est, hinc apud Iuriscō. in li.
Dig. ti. est ad le. Iuliā. peculatus.

Peculium verbum quoque frequēs
in iure civili, vt ait Seruius in il-
lud Virg. Nec spes libertatis e-
rat, nec cura peculi. Est simplici-
ter patrimonium, ita enim ma-
iores nostri dicebant à pecorib.
in quib. eorū constabat vniuer-
sa substantia, sed postea illud tā-
tum appellari ceptum est pecu-
lium, quod seruus in potestate
domini, & filius familias in po-
testate patris constitutus pos-
sidet,

Peculatus, vide supra in ver. Lex Iu-
lia peculatus, & in ver. Crimen
peculatus.

Peculium est pusilla substantia vel

pecunia separata à reb. & ratio
cinijs patris vel domini data, vel
permessa filio, vel seruo. ff. de pe-
cu. l. depositi. §. peculium, & est
multiplex scilicet, castrense vel
quasi castrense, profectitium, ad-
uētium, paganicum, non paga-
nicum. C. de bo. quæ li. l. cum o-
portet. l. cum multa. & l. cū non
Itē peculū dicitur res parapher-
nalis. ff. de iure dot. l. si ego. §. do-
tis. Item peculium ponitur pro
hæreditate, vel patrimonio. ff. ad
treb. l. cogi.

Peculium capitur etiā pro pecunia
quam quis repositam ad casus
repētinos hēt. l. si chorus. de l. 3.

Peculium castrense est quod miles
acquirat dum militat i castris, &
illud est filij pleno iure tā quo
ad proprietatem quam quo ad
vsumfructum.

Peculium palatinorum dicitur etiā
castrense, scilicet militū palatij
qui principem sequuntur, secū-
dum Accur. C. de castr. pec. libr.
12. in rub.

Peculium quasi castrense dicitur
illud quod aduocatus acquirat
præstādo clientulis suis patrocini-
niū i causis, vel quod magister
grammaticus, logicus, vel rheto-
ricus in scholis suo lucratur e-
xercitio in le. fin. C. de inof. test.
Peculū aduēritiū est qđ filio adue-
nit ab auo paterno vel materno,
vel ab altero, vt ex prospera for-
tuna, & ex testamēto agnatorū
vel cognatorū, & qđ filio aduēit,
ipsius ē quo ad proprietatē patris
verò quo ad vsumfructū. Et dī
alio nomine paganicam aduēri-
tium

tium Item aduentitium si ab Imperatore, vel Augusto datū ferit, comparatur castrensi peculio. in l. cum multa. C. de bo. que libr.

Peculium profectitium dicitur illud quod de rebus paternis vel dominicis proficiscitur, & filio vel seruo datur, vt in eo negotietur, & illud est patris quo ad proprietatem, sed filij vel serui quo ad vsum fructum. Et etiam alias dicitur paganicū profectitium.

Peculium clericorum est patrimonium clericorum. Nam peculiū patrimonium appellatur. ff. ad Treb. l. cogi. vnde illud quod à clerico velut proprium possidetur, eius peculium dicitur. Secundo modo tamen, & vsualiter peculium dici solet filiorum, & seruorum patrimonium, quod eis à domino, vel patre datur, vt ff. de peculio per totum.

Peculium clericorum profectitium est quod de bonis ecclesie procedit, vel quod ecclesie contemplatione acquiritur.

Peculium aduentitium eorundē est quod acquiritur ex opera cursu, vel aliās prouenit ex intuitu personæ. Et hoc no. Gof. in sū. eo. ti.

Peculiaris mercis appellatio pertinet ad omnes negotiatiōes quæ in rebus mobilibus peculiaribus etiam hominibus exercētur. l. 1. de trib. actio. vbi gloss.

Peculiariter, id ē specialiter. C. de cōi rei mili. 2. li. x. & ff. de trib. actio.

Pecunia dicta est à pecude, quoniā, vt inquit Varro, à pastoribus horū vocabulorum fuit origo. Plin. lib. 3. pecuniā accepisse nomen

scribit à nota pecudis nūmo impressa, sed etiā pecuniæ appellatione omne illud cōtinetur quod pecunia mēsurari potest. Paulus de verborum significatione. l. pecuniæ, Pecuniæ, inquit appellatione rē significari Proculus ait, hoc est patrimonium. & ff. eodē tit. Vlpianus, Pecuniæ, inquit, nō solū numeratā pecuniā cōplecti verū omnē omnino potentiam, hoc est omnia corporea. Neb.

Pecus, pecudis est omne animal quod caret ratiōe atq; effigie humana, nā & de piscib. Horatius in primo carminū dixit, Omne cū Proteus pecus egit altos Vifere montes. Caius tñ libro nono Digestorum, titulo ad legem Aquili. l. lege Aquilia. Seruius inquit, nostri exequantur quadrupedes quæ pecudū numero sunt, & gregatim habentur, veluti oues, capræ, boues, equi, muli, asini, sues etiam: sed canis inter pecudes non est. Nebriſ.

Pecunia appellatur totū, quod homines habent, & dicitur à pecoribus, quia quidquid antiqui habebant, totum in pecoribus consistebat, vt 1. quæst. 3. totum, & sic sumitur communiter. Quandoque tñ capitur propriè, & strictè solum pro numerata pecunia, vt xiiij. q. iij. putant quidā, & ibi gl. Aliàs appellatione pecuniæ oēs res cōtinetur. C. de cōst. pec. l. ij. Etiam Proculus ait pecuniæ appellatione rem significari. ff. de verb. signi. l. pecuniæ, verbi gratia, heres factus, hereditate adita vendit eam, & emptori per

- stipulationem promitti, quanta pecunia ex hereditate ad ipsum peruenit, &c. Appellatione pecuniae omnis res significatur, quia celsus est omnis res quae ex hereditate ad me peruenit, & capitur significatū ex dispositione praecedenti. s. venditione hereditatis, quae oēs res significat. Item ibi late significat dicendo, heres mi, volo te restituere Titio pecuniā meā, id est hereditatē meā. Vnde perinde est ac si dicat hereditatē, bona, vel res meas, vt l. nā quod §. si. ff. ad Trebel. Sed ibi significat strictissimè, dū filio familias prohibetur mutuari pecuniā, quae significat pecuniam numeratam. l. i. ff. ad senatu. mac. iuncta l. sed & mutui. eod. titu. Ratio vtriusque quia in priori casu subiectus fuit ex favore, ergo ampliandus, sed hic casus subiectus est odio, ergo restringendus, vt in regula odia. de reg. iur. lib. vj.
- Pedagia** dicuntur quae dantur à trāseutib in locū cōstitutum à principe. Sed guidaria require suprā.
- Pedagogus** est ille qui ab initio instruit pueros, & dicitur à pes pedos, id est puer, & agogos ductor siue gubernator puerorum, instituit. quibus cau. mamuni. non licet. §. eadem lege aelia Sentia. vbi gloss.
- Pedamentum** dicitur vitis fulcimentum. Varro in primo de re rustica: Quibus stat rectè vinea dicuntur pedamenta, quae transuersa iunguntur iuga. Vlpianus libro xl. iij. de tigno iniuncto, lege prima Vineis, inquit,
- necessaria, perticæ, pedamenta. Ant. Nebri.
- Pedamenta** dicuntur sustentamenta pedum vinearum, & dicuntur gallicè, paxilli.
- Pedanei iudices** require suprā, Iudices pedanei.
- pedetentium**, vide in glo. prima in clemen:
- pediculi** dicuntur quaedam argentea sustentacula, quibus vasa, vel res quælibet velut pedibus sustentatur, ita ponitur in l. pediculis argenteis. ff. de auro & arg. l. ff. g.
- pedicones** gladio puniuntur, teste Iustiniāno instit. de public. iudic. §. item lex Iulia. quamuis quidā apud Imperatorem in eodem loco in alio cap. legis Iuliae hanc poenam cōstituant, & propterea textum nitidum deprauantes, non peccatoribus, sed pædicatoribus legendum contendunt, tamen quia hæc lectio eorum minueret poenā, non puto ab antiqua lectione recedendum, cum alioquin tales vita priuari debeant, vt sancitum est in auth. vt non luxur. contra nat. circa fi. & l. cum vir. C. ad l. Iul. de adulte. secundum intellectum Baldi.
- pedules**, calceatui aptæ fasciæ erant quibus antiquiores utebantur. Plinius libro octauo. Mures ait, abrosisse Carboni Imperatoris fascias quibus in calceatu utebantur. Tales fascias Vlpianus curules, & pedules vocat in titu. de auro & arg. l. argumento. Fasciæ inquit, crinales pedulesque, & pilea vestis loco sunt, quia partem corporis vestiunt. Nebr.

Pagma, vide in ver. pagma.

Peius not. Pau. in commen. ca. in li-
teris. de restit. spol.

Pellex, concubina est illius qui ha-
bet vxorem, eoque distat à pal-
laca, quæ est concubina cœlibis,
dicta est autem pelles à pellici-
endo, quod videlicet attrahat
allicitatq; alterius virum. Cui mu-
lierum generi pœna est à Numa
Pompilio cõstituta hac lege, pel-
lex arã Iunonis nec tãgito, si tã-
get, Iunoni crinib. demissis agnũ
faminã cædito. Pau. de verb. sig.
l. masurius. Caius, inquit, Flaccus
scribit pellicẽ vocari, quæ cum
eo cui vxor sit corpus misceat,
aut quæ vxoris loco sine nuptiis
in domo sit. Nebris.

Pellex est quæ miscetur habenti v-
xorem, alij dicunt quod est vxo-
ris loco sine nuptiis in domo, vt
concubina, vel amica. l. masurius
ff. de verb. sign. vel est illa quam
quis habet ad tempus saturandæ
libidinis causa. tex. & gloss. in ca.
laici. iuncta gl. xxxij. distin.

Penaria cella; & penarium, vt in-
quit Varro, locus est vbi penus
reponitur atque adseruatur. Ci-
cero quinta in verrẽ actione, Ca-
to sapiens. Siciliam cellã penariã
reipublicæ dicebat. Vlpianus ti-
tulo de penulegata. l. qui penum.
Quæ horrei penarij vel cellæ pe-
nariæ instituendæ gratia habentur.

Penus penoris, siue pennus, est (vt
ait Cicero in 2. de natura deorũ)
omne illud quo vescuntur hoies.

Pœna est delictorum debita coer-
ctio, vel satisfactio, quæ à lege
vel à ministris liberis imponitur.

no. per Azo. in Sum. de pœn. & l.
si pœna. ff. de pœ. Et sunt octo pœ-
ne iuris ciuilis, damnũ, vincula,
verbera, talio, ignominia, exiliũ,
seruitus, & mors. Pœnæ aut̃ inris
canonici sunt, suspensio, excõmu-
nicatio, depositio intrusio, incar-
ceratio, & verberatio, secundum
Archid. qui hocno. in c. 1. 24. q. v.
pœna & supplicium differunt, vt no.
Archi. ñ. q. 3. nemo, per totum.
pœna quoque differt à multa, vt
dictum est suprã in ver. multa.
pœnã committi, est pœnam deberi.
Penderc, id est soluere. l. si ager ve-
cti. vel emphy. pet.

Penẽ, id est, quasi, vt not. 3. q. vii. c.
qui sine.

Penes, no. plene Io. Cal. j. incõ. decr.
postulati. de cõce. przb. Et est dif-
ferentia inter penes & apud. vide
p. Io. Lincõ. in l. si quis in tãtã. C.
vnde vi. vbi dicit, q̃ illud est pœs
aliquẽ, cuius possessionẽ hẽt, sed
illud est apud aliquẽ, cuius so-
lã detentionẽ hẽt, vt deposita-
rius, & cõmodatarius, & dicit q̃
in d. l. apud. sumitur improprie,
vt d. l. penes. de verborũ signific.

Peniculus, instrumentum quo vti-
tur pictor ad pingendum. l. pi-
ctoris. de fun. instuct.

Phauorinus apud Gel. li. 4. ostẽdit,
penus est quod lãgã vsionis gra-
tia cõtrahitur atq; recõditur: ex
eo dictũ q̃ non in promptu sit
sed intus reconditur, & habeatur
penus. Apud Iuriscons. tit. de pe-
nu leg. hoc est, iis de rebus quæ
adseruantur in penatio ad lon-
gũ tẽpus: nã q̃ ad breue in prõ-
prietaria sunt cella, inde appella-

ta, q̃

- ta, & in promptu sit, quemadmodum pen^o in recessu interiori. **Neb** Penes, præpositio, ut inquit Festus differt ab eo quod est apud, quod apud personam tantum cum loco significat, ut si dicas pecunia est apud me, possis id rectè dicere, etiam si tua non sit. Penes verò non tantum personam & locum designat, sed etiam dominiù, ut si dicas, pecunia est penes me, significat quod est tui iuris ac potestatis, **Vlpian.** in tit. de verb. sign. l. penes. penes te, inquit, amplius est, quam apud te est, nam apud te est quod qualitercùque à te teneatur, penes te est, quod quodam modo à te possidetur.
- Peniculus**, pictoris est instrumentum, quo inducit in picturam colores, dicitur & penicillus, utrunque per diminutionem ab eo quod est penis, hoc est cauda inclinatum, nam in modum parvæ caudæ prominent setæ, ex quibus fit peniculus. **Plinius** libro 3 c. **Arrepto** peniculo lineam ex colore duxit. **Martianus** in tit. de fundo instructo. l. pictoris peniculi, inquit, est cauteria & conchæ.
- Pœnitentia**, secundum **Ambrosi.** est præterita peccata plangere, & plangenda iterum non committere, vel sic, secundum **Aug.** est quædam dolens vindicta, puniens in se quod commississe dolet, de quo plura vide in tract. de pœ. dist. iij. & iij.
- Penitus**, not. **Ioan Andr.** in capit. j. de sup. neglig. prælat.
- Pensio** idem est quod census, vel tributum. In quo differat pensio &
- census, vide gl. in cle. j. de sup. ne gl. prælat. in ver. pensiones.
- Pensitationes** publicæ secundum **Azo** in. **Sum. C.** si ob pub. pen. v. dicuntur annuæ exactiones tributorum vel vestium, auri vel argenti, quæ à certis personis debebantur, & præstabatur fisco. Sed & pensitationes publicæ dicuntur, quæ ad viarum vel pontium refectionem præstandæ sunt à possidentibus ut sic fiat omnium datarum quodam collatio, & sic pensitatio est quasi pensionis solutio.
- Pentaprotia**, latine quinque primatus, munus erat in municipiis, vnde pentaproti dicti quæ munere fungebantur, qui latine quinque primi appellari possunt. l. ij. **C. de priuil. eor. qui in sac. pal. mili. lib. xij.**
- Pentathecum** est volumen continens quinque libros Moyse, à pête, id est quinque, & teuchum, madata quasi, &c. ut in cap. j. de decimis
- Penula** est quodam vestis, qua non utebatur nisi ciues Romanæ, quæ fuit data patri Sauli, quia societatem contraerat cum Romanis. c. si adiutorium dist. x. vbi glos.
- Penus** quæ dicitur, diffusius traditur in tit. de penu. leg. quæ ut hic paucis declarandum sit, vide ibi **Iuriscons.** inde penarium pro loco in quo denus asseruatur.
- Per**, not. **Archid.** xij. q. ij. c. ebron. & **Pau.** de Leaza plenè in cle. j. de s. Trinit. & **fid. catholi.** & **Ioan. Andr.** de elect. ca. dudum. in fi. ff. de ver. sign. l. urbana. § pnoctare. vbi dictio pro, denotat perfectionem.
- Peragauda** est vestis de auro vulga

ri, quod in gaudis vestimentorū vel chlamydem poni solet, vel vestis quæ habet aurum tantum in superficie, require suprà Oloberius. & C. de vesti. olo. & deaur. l. j. libr. xj. Legendum est paraganda, quam vocē exposuimus suprà in ver. peragaudes.

Paragit qui obtinet, vnde peregisse reum dicitur qui damnauit, vt tradit Alciat. in l. trāfacta. de ver. sign. habetur in l. ij. de adulter.

Perangaria est seruitus personarū & rerum, & dicitur quasi perfecta & magna angaria. Est autem angaria personarū & non rerum. Item perangariæ dicuntur exactiones & præstationes patrimoniorū, s. onera quæ dā quæ p̄dio incumbunt vel imponuntur: & erant fortē exactiones equorum vel vecturarum ad portandū annonam militibus, vt colligitur C. de cursu pub. & āgariis. & perāgo in rubri. libro xij. Legendum perangaria, non perangaria.

Perditum dicitur aliquid si facta diligenti inquisitione non reperitur Bar. in l. si quis argentarius. §. an. & ff. de eden.

Perduelles olim appellabantur ij quos nos hostes appellamus, l. quos nos. de verb. sig.

Perduelliones, require suprà Crimē læsæ maiestatis.

Peregrinātes largè dicuntur illi, qui à loco sui domicilij proficiscuntur. C. de incol. l. ciues. libr. x. Propriè autē dicuntur romipetæ apostolorum & aliorum sanctorum liminā & oratorijs visitantes xxiiiij qu. iiii, si quis romipetas, &

cap. paternarum. & c. illi qui. Etiam dicuntur illi qui accedunt ad præsentiam domini papæ, eod. ti. cap. vnico. & ii. q. vi. arguta.

Perduelles ab antiquioribus dicebātur, qui postea dicti sunt hostes: nam hostes dicebātur, quos nūc vocamus peregrinos. Cicerō in primo Officiorum: Equidem illud animaduerto, quod qui proprio nomine perduellis esset is hostis vocaretur, lenitate verbi tristitiam mitigante. Caius in titu. de verb. signifi. l. quos nos, inq̄r, hostes appellamus, veteres perduelles appellabāt, hinc perduellio, onis, pro ipsa in rēpubl. aut in principem hostilitate eorum qui hostes patriæ iudicati sunt. Suetonius in Iulio: Subornauitq̄ Caio Rabirio perduellionis diē diceret, Perduellionis crimine primus omnium damnatus est Horatius. ob sororē interfectā, sed absolutus. Vlpianus in tit. ad legē Iuliā maiesta. l. is q̄ Qui pduellionis, inquit reus est, hostili aīo aduersus rempublicā vel principē animatus est. Ne.

Peregrini dicuntur omnes, qui nō sunt de episcopatu ordinatis, siue sint clerici, siue laici secundum Goffred. in sum. de cleri. peregrini quia tales recipi non debent ab episcopo alieno ad ordines vel dignitates, a ut ecclesiastica sacramenta, vt lxxii. distin. per totum & in tit. de cler. pereg. Vnde clericus peregrinus est qui in alia provincia ordinatur.

Peregrini quandoque dicuntur deportati, l. sed & si. §. solemus. de hered.

- hered. instit.
- Peremptio**, id est, in totū extenuatio. l. qui hominem. ff. de adimenda lega.
- Peremptorium** dicitur à perimendo, eo quod omnino perimat, ut terminus peremptorius, vltra quā nō dātur vltiores dilatiōes. Si militer exceptio peremptoria dicitur quæ perimitationem. Etia dicitur citatio peremptoria, quia omnes aliæ citatiōes debent fieri antequam aliquis tanquam cōtumax puniatur. Index tamē peremptoriam citationem, vel peremptorium edictum extante causa statim mittere potest, & idē operabitur, quod aliæ tres citationes possunt operari.
- Peræquator**, est qui homines & territoria peræquat, id est, valde æquat, vel qui prædium desertū æqua pensione (ut pri⁹) assignat nouo possessori. ut C. de censu. & cēsito. & peræquato. in rub. lib. xj
- Sed secundum peritiores peræquatores dicuntur exactores capitatiōis, eo, quod æqualiter ab omnibus exigant.
- Perfectū** dī q̄ omnib. suis partibus cōsta. l. j. in pri. & ibi gl. ff. de orig. iuris. Vel cō pfectū in quo adsūt vel adesse debēt. l. j. & ibi not. C. de arbit. Aliquādo dicitur pfectū ex sola initiatione, ut l. ædificia. §. perfecisse. de verb. sig. ff.
- perfectissimi** secundum Alc. libr. iij. Disputatio, dicti sunt qui cū nec ex senatorio nec ex equestri ordine essent, ad dignitates assumebātur. De perfectissimatu extat titulus. peculiaris. li. xij. Cod.
- Perfūctoriè**. i. obscurè vel deceptorie no. ff. quod vi aut clā. l. aut qui aliter, vel id est negligenter. xl. distinct. ante omnia,
- Perfusoriè**, id est abiguè. ff. de citatio. l. qui libertatis. §. sed & si quis
- Pergula**, est mensa in qua opifices opera sua vendenda exponunt. Hinc Plin. scribit, Appellē tabulas quas pingebat, trāseunti populo iudicādas in pergula consueuisse proponere. Vlpianus libro nono Digestorum. ti. de iis qui deiecerunt. l. si. verò. Cū piētor, inquit, in pergula clypeum vel tabulam expositam habuisset, eaque excidisset. Nebris.
- Pergula** est tuguriū ve obūbratio frōdosa, pōit in gl. §. cōtrahētes. ca. j. de foro competen. lib. vj.
- Peripsema** est neutri generis, scobē quisquiliis, ac omnium rerū purgationem significans, Ambrosio interprete.
- Perissichoregia**, nomē magistratus, fortasse curator ānonæ, secūdū Alciat. l. vrbana familia. de ver. sig.
- Periurium** propriè dicitur quando aliquis iurat contra canonicam statuta vel temerariè. Et dicitur multipliciter. primo falsa iuratio. Secundo, dicitur trāsgressio liciti iuramenti. Tertiò dicitur indiscretum iuramentum, & est veniale. xxv. distinct. c. vinum. §. criminis in fi. Quarto dicitur mendacium iuramento firmatum, & semper hoc est mortale. xxij. quæst. ij. quod autem ait.
- Permitti** dī aliquid tribus modis. primo quod nullo iure phibetur. Secundo quod contra humanas consti-

constitutiones in dulgetur. Tertio illicitum, vt magis illicitū videtur, vt est glōf. cum exemplis, in can. omnis, distinct. iij.

Permutatio secundum Goffr. est vnius rei pro alia vicaria præstatio vel vicaria præstatione mutatio. Et contrahitur (sicut plerisque placet) quando inter aliquos conuenitur, vt certa species pro certa detur. C. de rer. permu. l. j. §. quoniam. Si enim conuenitur vt certa species daretur pro incerta, vel e conuerso, nõ esset permutatio, sed contractus innominatus, scilicet, do vt des, &c.

Pernoctare extra urbem dicitur, quod nulla parte noctis in urbe moratur. l. urbana. de ver. sig. §. pnoctare.

Perpensus id est perfecte pensatus & deliberatus de pacto. ca. vlt. circa medium. libro sexto. & sic dicitur in proem. clementi. iuris factio perpensa, digesta consilio.

Perperam, id est malitiosè, iniuste, iniquè. l. cum quærebatur. ff. de re iudi. & l. qui interrogatur. ff. de interrog. actio. aliquando, id est per errorem. l. si ancillam. §. fina. ff. p. suo. Et quando dicatur perperam iudicatum, vide l. si seruus quæ. ff. de liber. cau. Aliquando dicitur perperam, quod calūniosè & sine causa fit. l. ab executioe. circa fi. C. quorū appellatio, nõ recipiunt.

Perperuum dicitur illud quod habet certum finem. Nicolaus de Neapol. in lecturis Bartoli, §. i. iuris peritos. ff. de excusatio. tutor.

Perpetuum quādoque idē est quod generale. de election. ca. Massana & ca. vt circa. eod. tit. libro sex-

to. vt dicendo, edicto perpetuo (id est generali) prohibemus.

Perpetuarius dicitur, qui in perpetuum aliquid cōduxit. l. vlt. C. de loca. præd. ciuil.

Perplexitas est constringens & inuitabilis necessitas peccandi, quæ prouenit ex erronea voluntate, vt ca. primo. in summa, distinct. xij. vbi gl. bona, alias perplexum dicitur quod est valde dubium.

Persecutio est imploratio officij iudicis, quod vulgo nobile appellant, secundum Alciat. in l. actio. nis verbo. de verbo. signifi.

Persequi propriè dicimur, quod nondum consecuti sumus. Vnde licet quis satis acceperit, tamen adhuc dicitur persequi, quia verè ei satisfactum non est. l. quibus §. j. vbi Alciat. de ver. signifi.

Personæ quædam dicuntur priuatae impropriè, vt illæ quæ sunt exemptæ à iure communi, vt distinctioe tertia, priuilegia. vbi dicitur, quod priuilegia sunt leges priuatorum. Quædam verò dicuntur propriè priuatae, vt illi qui non habent dignitatem. xxiiij. quæstio j. qui contra. Vnde de clerici non dicuntur priuatae personæ cum habeant dignitatem, id est ordinem ecclesiasticum, vt in can. priuilegia. præ al. & distinctio. iij. denique. secundum Ioan. Item secundum Alanum, quædam sunt personæ publicæ, quæ sunt in officio publico, vt tabellio, iudex, baliuus. Aliæ priuatae, quæ non sunt in officio publico.

Personalitas significatur per has dictiones, tu mihi, ego tibi, cum alio significato quod probabiliter concluditur, & si nullo modo concludatur, tunc est impersonalitas.

Per-suadere est plusquam compelli & cogi sibi parere, vt l. j. §. persuadere. ff. de ser. corrup.

Persuasor à mandatore in quo differt. Bart. in l. nō solum. §. si mandato meo. ff. de iniur.

Pertinacia in malo, perseverantia in virtute dicitur. Nam pertinax dicitur valde tenens, vel imprudenter ductus, irrevocabilis, indocilis, & obstinatus secundum Ioann. Andre. in clem. j. de summa Trinit.

Pertinere ad nos dicuntur, quæ spectant ad nos aliquo titulo, & quæ nostra non sunt, sed esse possunt. l. verbum illud pertinere. ff. de ver. sig.

Petitionis verbo in rem actiones significantur. l. pecuniæ verbum. de verborum signifi.

petitio hereditatis omnibus illis competit, qui iure veteri vel nouo heredes sunt vel fiunt, contra possessores, vel qui pro herede possident nec possunt dicere quare possident, veteri iure, veluti xij. Tabularum, vel ex testamento, nouo iure, velut ex Senatusconsulto. Qui verò cum titulo possident hereditatem, nō tenentur petitione hereditatis, nisi in tribus casibus, vt si venditor non apparet, vel modico distraxit vel de pretio non est factus locupletior, quibus casi-

bus vtilis petitio hereditatis liberis competit contra testamentum parentum, & parentibus contra testamentum liberorum, & fratri contra testamentum fratris qui turpem personam instituit heredem. Hæc autem de inofficioso vtilis est, quia competit à tempore aditæ hereditatis, vsque ad quinquennium exheredato, non domino contra scriptum heredem aditione iam factum dominum.

Petitio hereditatis fideicommissaria competit ei cui fideicommissaria hereditas restituitur ex Senatusconsulto Trebel.

Petitio hereditatis possessoria (quæ dicitur bonorum possessio) intra annum vtilem datur emancipatis, vel suis heredibus, intra centum dies ceteris. Institut. de bon. possess. §. cum igitur. versic. liberis.

De P ante H.

Philanthrophium idem est quod familiarium.

Philaacteria dicuntur chartæ, in quibus continentur incantationes. 27. q. v. in c. si quis.

Philyra, arbor illa est, cuius cortice interiori prisca homines ad scribendum utebantur. l. librorum. de legat. ij.

Phitones, sunt incantatores, vel diuinatores, dicti à Phitone, qui fuit autor diuinandi.

Physis græce idem est quod natura latinè.

De Pante I.

Piger & tardus differunt; piger enim est incipiendo, tardus vere perficiendo. l. si quid venditor. circa principium. ff. de ædil. edict.

Pignus est res mobilis vel se mouens apud creditorem à debito re tradita & collata ad præstandum securitatem de soluendo debito, vel ad implendo promisso, vel sic: Pignus est res obligata pro debito ad securitatem creditoris, & dicitur à nomine pugnis: quia pugno vel manu traditur: & consistit in remobili proprie: hypotheca verò est, proprie obligatio rei immobilis.

Pignus committi est in eum statim peruenire, vt debitor dominium pignoris amittat, verbi gratia, tradidi vel mutuaui tibi pecuniam sub pignoris conditione, vt nisi statuto die pignus luas vel redimas debitum soluendo, quòd ipsum committatur, id est amittatur.

Pignus luere, id est redimere.

Pignus est duplex, prætorium & iudiciale. Prætorium est quando mittitur actor in possessionem propter contumaciam rei non comparando ante lit. contest. vel post. Sed pignus iudiciale constituitur quando post sententiam mittitur actor in possessionem ob victi contumaciam in non soluendo, tunc enim victor statim acquirit naturalem & ci-

uilem possessionem: de hoc nor. per doctores in c. contingit. de dolo & contumacia.

Pignus prætorium dicitur illud quod alicui à iudice datur pro maiori securitate rei petitæ & adiudicatæ, vide l. si decreto. C. qui pot. in pigno. hab. & l. j. C. de præto. pigno.

Pignorare est rem aliquam pro debito obligare creditori, vt securior sit de solutione debiti, vel est facere contractum sic dictum.

Pignoratio actio. Require supra Actio pignoratio.

Pileus dicitur à pilis, quia pilos capitis tegit & stringit, secundum Ioan. Andr. in clement. ij. de vita & honest. cleric. potest etiam dici à pilis: quia de pilis factus est.

Piscina locus dicitur pro nutriendis & conseruandis piscibus deputatus, vt quando placuerit domino de ipsis capiat.

Pistores olim dicebantur facientes panem palatij, qui suberant comiti horreorum. vt C. de pisto. l. vnica. lib. xj. secundum Acc.

Pistrinum dicitur locus siue machina in qua frumentum molitur, dictum à pinsendo, hoc est molendo, & pistores qui molunt & pistrinarij qui pistrini curam gerunt. Paulus de verbor. signific. l. impensis. Pistrinum & horreum insulæ dotali adiectum. in titulo quoque de impensis. l. j. & sæpe alias.

Pityocampe, vermis est siue eruca in nucibus pineis. nam pyris est

E

pinus,

pius, & cāpe eruca. Plinius libro xxxij. Pinorum, inquit, erucas, quas pityocampas vocant. Item libro xxix. Eadem in pityocampis in pinea nascentibus eadem buprestū similiter preparat. Marcell. libro xlvij. Dig. ad legē Corne. de ficiis & veneficiis. l. eiusdem, vbi pro buprestū & pityocāpis, bubostrū & pytiocarpas mēdosē legitur. N.

De Pante L.

Placere, id est arbitrari secundū voluntatē ratione regulatam, & est actum ponere in placencia, & in arbitrio, vt in l. Thais ancilla. §. sorore. ff. de fideicommiss. liber. vbi relicta libertate si heredi placeret, inspicitur quid bono viro placeret, sed ex vsu cōmuni intelligendi significat meram volūtatem, & fortē idem de iure scripto: per l. ex placito. C. de rer. per mu. Ratio quia certum est q̄ placitum significat ibi voluntatem faciendi. §. pretium. inst. de contrahen. emp. vbi recipitur pro mera voluntate. Sed nō obstat §. sorore. pral. quia ibi significat arbitrium ratione subiectæ materiæ, scilicet libertatis, vt facilius valeat. Item paria sunt actum ponere in alterius libito vel voluntate l. fideicommissaria, propeprin. ff. de fideicom. libe. in vers. sed & si ita scriptum. vbi est idem dicere, lego libertatem si heres fuerit, vel si ei libuerit.

Placet, licet videatur importare omnimodam volūtatem proferentis, tamē includit arbitrium boni

viti. l. thais. §. sorore. pralleg. Nam licet dicam faciam quęcūque tibi placent, intelligitur tamē iuxta arbitrium boni viri. l. si sic. ff. de leg. j. vbi per Bar. & not. in c. de quo vult Deo. de iud.

Plagæ sunt retia rariores maculas habentia. Virgilius quarto Æneid. Retia rara plagę, lato venabula ferro. Vipianus in titulo de fundo instructo. l. quęstum. §. sinautem. Aucupes, inquit, & plagę huiusmodi instrumento continebuntur. Ac cursus plagas palos esse putauit, quibus retia fulciuntur.

Plagiarius non tam eum significat, qui subripit seruos alienos quod putauit Accursius, quā eū qui liberum hominem in seruitutem trahit, quique hominem erant, quem scit esse liberum, & qui liberū esse sciēs vendit, aut eo utitur quasi seruo. Plagium verō est ipsa pœna quę plagiario infligitur. Martialis: Impones plagiario pudorem. Plagiariorum quoque meminit Paulus Apostolus in prima ad Timotheum episto. Apud Iurisconsult. titulus est de plagiariis ad legem Fabiam.

Plagiarij sunt qui liberos homines seducunt, vel seruos alienos subripiunt, & vendunt, à plaga maris, vbi quis seruos vel liberos furtim subreptos vedit piratis & barbaris. C. ad l. Fab. de plagi. l. si. Plagiarius (aliàs plegiarius) etiam est idem quod fideiussor, vt in c. venientes de iureiur.

Plagium est plaga, vel dolor quę parentibus vel dominis infertur de subre

subreptione filiorum vel seruorum ab ipsis plagiaris. Aufertur enim dominis vel patribus per tales facultas filiorum vel seruorum, & dicitur à plaga, quia est magna plaga patri vel domino, secundum gl. rub. C. ad l. Fab. de plagiaris.

Plebs differt à populo, vt species à genere: quia populus cōtinet minores & maiores, nobiles & ignobiles, plebs verò tantum minores, & inde plebiscitum, id est à plebe statutum. Inst. de iur. nat. gen. & ciuili. § plebs autem.

Plebiscitum est quod plebeio magistratu, id est tribuno rogante an omnib. placeat, plebs instituit, dictum quasi à plebe statutum, orta enim inter plebem & maiores ciuitatis Romanæ discordia, plebs sibi leges constituit, quæ dictæ sunt plebis scita, vt ff. de orig. iur. l. ij. §. iisdem. Reliqui verò hoc est populus cum senatoribus & patriciis, sius sibi constituerunt, quod dicitur lex populi antonomasticè, id est per excellētiam, secundum Isid. lib. v. dicuntur plebis scita, eo q̄ plebs ea sciat, vel quod sciscitatur & rogat, vt fiant. dist. ij. plebis scita.

Pleno iure exponitur, id est quo ad temporalem, & spiritualem iurisdictionem. c. conquestus. de for. compe. & hoc si concedens habet potestatem vel iurisdictionē vtranque. in c. quoniam, de priu. & xvj. q. ij. c. j.

Plenam dicitur cui nihil deest, vel plenum, id est merum. l. fidei cōmissa, §. quanquam. ff. de leg. iij.

vel plenum, id est validum. l. si de meis. ff. de arbit. vel dicitur vbi non est aliqua exceptio. c. re vera. de conse. dist. ij. & c. ieiunium. lxxxvj. dist.

Plerunque, id est regulariter. inst. de le. patr. tit. in fi. cum gl. impropriatur. ff. com. l. si is qui. §. fi.

Plumbarij, qui opera faciunt ex plūbo. l. j. C. de excu. art.

Pluralis locutio plura significat: duorum tamen numero contenta est. c. pluralis. lib. vj. de regulis iuris. Quandoque autem plura significat geminatiuè in suas singulares sic quod quælibet singularis in vno solo verificatur, Quandoque autem geminatiuè, sic quod vna singularis per se nō attenditur: sed ipsa pluralitas simul prout singulare concludit vel quodlibet aliud probabile mediū. verbi gratia, testator dicit, Lego Stichum & Titum, si mei erunt, cū moriar, tunc altero alienato, & altero non, iste non alienatus potest peti à legatario. Licet enim sermo pluralis sit, oportet tamen accipi ac si separatim dixisset, si Stichus meus erit cū moriar, & si Titus meus erit, & c. vt l. falsa. §. si. ff. de cōd. & demō. Ratio Bart. quia hæc separatio respicit diuersos effectus, & separatos, id est dominium legatarij in quolibet, & quia sunt duo serui distincti, ita duo nomina distincta & separata, & sic separati effectus. Etiam idē quia legauit quemlibet nominatum, & sic refertur ad quemlibet distinctè, & hoc ex fauore legati

gati & testamenti. Sed ibi testator duobus impuberibus institutis filiis suis dicit, si vterque impubes decesserit, Titium substituo, tunc si vnus moritur impubes, substitutus nō admittitur, imò vt admittatur, requiritur vtrunque decedere in impuberi ætate. l. penult. C. de impuber. & ali. substitut. Ratio Bartoli est ex dictione vterque, q̄ est collectiua. Alij tamen dicunt quod fauore institutionis dictio collectiua sumitur distributiue. l. hoc articulo. ff. de hered. inst. modo omnis substitutio est conditionalis institutio, ergo, &c. & sic. Bar. in l. heredes. §. cū ita. ff. ad Trebell. dicit quod in d. l. penul. vno filio moriente impubere, remanet alter filius testatoris; qui ex præsumpta voluntate excludit extraneum substitutum. arg. l. cum acutissimi. C. de fideicom. ideò vno moriente impubere, non existit conditio substitutionis, & sic de aliis exemplis.

Plus petitio fit quatuor modis, Vnde.

Plus petitur causa, vel tempore, reque, locoque.

Vt not. in ca. j. de plus peti. & §. plus. Inst. de actio.

Plus sub se minus continet, verbi gratia, licet patri vel marito occidere adulterum cū filia vel vxore deprehensum, per hoc significatur, quod etiā licet vulnerare, vel iniuriis afficere. l. nec in ea. §. ius occidendi. ff. ad le. Iul. de adulteriis. quia plus est occidere, quàm vulnerare vel iniuriis afficere,

quia illa continentur, & significantur sub verbo occidere. sed de hoc dicto latissimè Dynus in c. plus. de reg. iur. lib. vj.

De P ante O.

Pocula appellantur omnia vasa que potui parata sunt. l. Scia, de aur. & arg. leg. Inde poculētū, quicquid potari potest, l. plebiscito. de offi. p̄f. Podagra est ægrotudo. C. de decur. l. à muneribus. lib. x.

Pœna, require in p, ante œ:

Polio, onis dicitur qui arma polit, Iulianus Fir. libro ij. Mars, inquit & Mercuri⁹ in decimo ab horoscopo loco poliones faciunt. Calistratus lib. 50. de iure immu. l. quibusdam. Nebr.

Polia apud Vlpia, in l. ædiles aiunt. ad fin. ff. de ædil. edil. puto idem esse quod equitium, hoc est equorum mandra, seu armentū equinum: descendereque non à pluralitate (vt voluit Accur.) sed potius à græco nomine polos, quod pullum & maximè equinū significat, vnde polodamaxem, est equos domare,

Polypolus, is dicitur qui polypo morbo laborat, est autem polypus, vt inquit Celsus libr. septimo, caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, strangulatque hominem, maxime Euro aut Austro flante. Paulus quoque Ægineta, Polypus inquit, tumor est præter naturam, in naribus consistens, à similitudine marini polypi nominatum, quod eius carni similis sit: Galenus libro

- tertio decamerid on multa de origine & cura illius scribit. Vlpianus libro vigesimo primo digestorum, titulo de ædili. edicto. l. Qui clauum habet, morbosus est & polyposus. Ant. Neb.
- P**olicitatio est solius offerētis promissio. ff. de pollici. l. iij. & differt à stipulatione. & à pacto, quod est duorum cōsensus atque conuentio.
- P**olinctores dicuntur funeris paratores, nā polincere est funus parare. Plautus in penulo, propterea apud vos dico confidentius, quia mihi polinctor dixit, qui eū polinxerat. Idem in asinaria Equis currit polinctorem accersere? mortuus est Demenerus. Vlpianus de institoria actione. l. quicūque. Si libitiniarius, inquit, seruum polinctorē habuerit, isque mortuū spoliauerit, dandam in eū quasi institoriā actionē. Itaque non nihil interest, cū Libitiniarij videantur qui funus curāt, polinctores qui efferunt. Ant. Nebr.
- P**olinctores dicebantur curatores cadauerum, de quibus sensit Vlpianus in l. quicūque. §. Idem ait. ff. de insti. act. dum, inquit, seruum polinctorē habuerit, isque mortuum spoliauerit, licet alij aliter & minus rectē.
- P**ollis seu pollen, flos est farinæ. l. maximarum. C. de excu. mun.
- P**olyposus, qui polypo morbo laborat. l. qui clauum, de edil. edi. Est autē polypus tumor præter naturā in narib. de quo Celsus lib. vij.
- P**omi appellatione continetur omnis fructus edendi causa paratus
- non ita si ad potū pertineat. l. quifundū. vbi Alci. de verb. signif.
- P**ōtiffices olim dicebātur Imperatores. xxj. dis. cleros. dis. x. de cap.
- P**ontificale est ordinarium Episcopale, & secundum Host est authenticus ille liber, vt de seruis nō ordin. cap. consuluit, & not. Ioan. Andr. in cle. vnica. de iureiu.
- P**ontones dicuntur quædam naues. Vnde dicitur, Si pontonibus traicitur. i. mare transfreteur, vel nauibus transeat.
- P**opulus, require supra, in verbo plebs, quibus adde populū plebenque decem viris cōstitui, secundū Bar. in l. prætor. vi. bo. rap.
- P**opina, locus est vbi edulia esculentāq; parātur hominib. nō factis honestis. Vnde Lucilius: Infamemque inhonestā, turpemque odisse popinam. Nonius. Quos nūc dicimus tabernarios à popinis, vel luxuriosos, qui se popinis dedunt. de legatis tertio. l. cætera, Ad tabernās, inquit, yel popinas extenditur. Ant. Neb.
- P**opularis actio, vide supra, actio popularis.
- P**orcarius, id est suari⁹. Require infra. suarius. & dicebantur olim qui custodiebant porcos cinium vrbis Romanæ in pascuis, & excusabantur à muneribus sordidis, vt in C. de suar. & sulce. l. j. l. xj. secundum Accur.
- P**orrectum, id est extentum. l. yix de serui. rust. præd. & authenticus hoc ius C. de sacros. eccl.
- P**ortari proptiè dicimus ea, quæ quis iumento secum ducit. l. ferri. de verb. signi.

Portentum proprie dicitur ostentum, quod aliquid futurum significat. Sæpe tamen monstri & portentis appellationibus auctores in differenter vtuntur.

Portus in dubio refertur ad dimidiam. l. nomen. de verb. signifi. vbi Alcia.

Portus quid sit, ostendit Iuriconsf. in l. portus de verb. signi.

Portorium dicitur quædam præstatio quæ datur pro nauium applicatione, seu statione & mercatione quacunque facta in portu. Vnde differunt pedagia, & guidagia & salinaria. Requite quodlibet suo loco. Et ista omnia dicuntur portoria, C. de vectigal. & commis. l. iij. & ca. super quibusdã. de verb. signi. in glo. in ver. pedagia.

Positio secundum Gos. est dictum quod loco interrogationis ponebatur olim, hodie de plano ponitur & positivè sit, sicut olim interrogativè fiebat, verbi gratia, si volebam te convenire hereditario iure, tunc sic dicebã. Domine iudex, interrogetis hunc an ipse sit heres talis, & ex qua parte sit heres. Hodie verò sic dicitur, pono te esse heredem talis. Item pono ipsum ex alio heredem, scilicet extitisse. Sed, quia hodie simpliciter fiunt interrogationes super positionibus, igitur aliter describitur à Spec. eo. ti. sic, Positio est brevis verborum formula mentem ponentis continens, ad veritatem eliciendam concepta. Et habuit hoc verbum ortum non solum ex usu hominum diu in causis inuito, licet ex antiqua l. ff. de leg. 3. l. Of-

fidius. §. ex diverso. ibi pone, inquit, Positio igitur nihil aliud est quam dictum de credulitate asserta in vim præstiti iuramenti, faciens ad probationem, aut ipsam administrans, habens annexam interrogationem aut iudicis supplementationem. arg. in aut. de his qui ingre. ad appel. §. fin. sic dicta ex communi consensu, non tamen sine ratione. ff. de suppel. legal. l. Labeo inuenta, vt partes exhiberentur probationibus. & ne fatigentur laboribus, & expensis, vt §. final. præal. vel positio dicitur dictum facti nondum probati per articulos rite distinctum, loco probationis propositum spectans directe vel indirecte ad intentionem ponentis quod intendit probare ponens per confessionem adversarij sui vel eius procuratoris arg. de elect. dudum. ca. de testib. præsentium. de confess. statuimus. lib. vi. nec debet poni nisi hoc quod est facti. ff. de dote præleg. l. i. C. de legib. l. leges, vnde de q̄ vocat positiones in curia ecclesiastica, dicuntur articuli in curia seculari, & differunt à rationibus, quia rationes sunt iuris, sed positiones, vel articuli sunt facti. Item positiones differunt ab interrogationibus, licet nam positiones, quàm interrogationes fiunt vt per confessionem adversarij relevatur ponens ab onere probandi, quia positiones fiunt assertivæ & à parte, sed interrogationes fiunt interrogativæ, & à iudice, & ad positiones debet respondere pars non advocata & quâocunque sunt faciendæ pro

probationes, fieri possunt positiones, siue ante litem contestatam, siue post, de hoc vide gloss. in capitulo primo, de confes. lib. vj. quæ plures ponit concordant. & allegatio. cum exemplis. De positione ante litem contestatam, & etiam post, scilicet de de exceptione, quod actor sit excommunicatus, ponit reus hoc modo, pono quod percussisti talé in tali parte corporis tali loco tali die, talibus præsentibus. Item turbatus est tali causa, animo iniuriandi illum, qui tunc erat clericus, & erat in possessione clericatus, & sciebas eum clericum esse. Item vidisti eum coronam habentem, & tonsuram clericalem deferentem. Quibus per actorem probatis, probanda non est excommunicatio ante litem contestatam. Pone quod petâ aliquem ab ecclesia, quam cõtra iura retinet, remoueri, dicam pono iuramento quiddam habet, & possidet ecclesiam sancti M. Item quod habet & possidet ecclesiam sancti P. Itē quælibet earum habet curam animarum, & eas post Concilium acquisiuit. Hoc confessato succumbit reus, nisi dispensationem, vel iustam causam ostēdat. Item debent fieri positiones super contentis in libello. Et nota quod multiples sunt positiones. Vna dicitur positio pertinēs, & ad talem cogit iudex respondere, vt in c. præsentium. de testib. li. vj. & si dubiū est, an pertinēs sit vel ne, inclinabit se iudex ad id quod verisimilius est, & in

dubio tutius est, quod faciat respondere, vt de cõfess. c. statuiamus. lib. 6. ff. de interro. act. l. de ætate. §. ex causa, & vbi cūque. eodem titu. alia est positio impertinens, cui non cogitur quis respondere. Itē quædā est negatiua positio, & talis nō dēt admitti, quia verbis affirmatiuis ponenda est. Nā negatiua non probatur, & id quod ponitur, si negatur. ponēs ipsum probare habet. ff. de prob. l. 3. C. eodem titu. l. actor. & de probat. quoniā cõtra falsam. Fallit quando aliās quam per talem positionem probari nō potest. c. statuiamus præal. vel super facto prægnantis, vbi indirectè probatur. c. ex tenore. de test. & C. de cõtrahe. & cõmit. stip. l. optimā. Item positio quæ nō releuat ponentē, vel ei non prodest nō debet admitti, quia nō habet quis ad probandū id admitti, quod probatū ei nō prodesset. l. ad probationē. C. de prob. cap. dilecti. de excep. Item positio quæ non facit ad causam, vel quæ nō est super re, de qua agitur in libello, vel super eo quod repellat agentē, si proponitur ex parte rei, dicitur impertinens, & nō est admittenda. Itē positio quæ depēdet ex alia, quæ fuit negata vel cõcessa non est admittēda, quia super ea nō est amplius querēdū, arg. ff. nau. cau. stab. l. licet. ne respõsioni sit cõtraria, sicut nauta vētris contrariis nauigās, vt in auth. de his qui ingr. ad appel. §. 1. & in cap. per tuas. de probat. l. generaliter. C. de non num. pec. Item positio

implicita non debet admitti propter periculum periurij. Et ideo debet diuidi, vt certum & verū respondeatur, arg. ff. de interrog. act. l. de ætate. §. quod autē, & §. nihil. quia etiam iudex cauere debet, nescit auctor periurij. C. si aduersi. vendit. l. 1. Item no. quod effectus positionum est, quod qui eas confiteretur, habetur pro cōiucto. C. de confes. l. vnica. §. 1. & positionibus nō respondens habetur p̄ cōfesso. c. fide iura. calū. de confesso. c. fin. lib. 7. Item positionibus vbi iuratū est de veritate, non potest responderi per procuratorē, nisi sit causa vniuersitatis vel conuentus. c. præsentium. de testi. præalleg. c. pastoralis. cū sua glo. de iudi. Item positionum vtilitas est, quia aliquā quod directē negatur, indirectē conceditur in toto, vel in parte, vt de iure in. c. cum in positionibus, li. vj.

Posse j. debere. ff. de lib. & posth. l. placet. regulariter tñ cōtra ff. de offic. præf. l. sæpe. cū l. seq. & de iudi. nō quicquid & quō, & quādo iudex. l. 1. & multis modis dicimur posse. Vnde, posse quidē rebus dant ius, natura, potestas. Officiū, meritū, sexum diuina voluntas, de hoc vide gl. in cap. sciscitatus de rescrip. & ibi concor. Nam posse dicimur etiam illud quod licite, & sine in cōmodo nō possum⁹. ff. de ver. sign. l. nepos Proculo. in si simile de cōdi. in si. l. fili⁹ q. i. fi. vbi rex. Vt generaliter dixerim, quæ contra bonos mores sūnt, nec facere nos posse credendum est, vt xxij. q. ij.

faciat homo, vbi etiam de multipli potentia, & Inno. de cōces. præben. accedens. & ff. de regu. iur. l. in condemnatione. vbi glo. & 3. q. vj. hoc quippe. C. de legib. l. non dubium.

Possessio secundū Azo. C. de acqui. & reti. possess. est corporalis reidentio, corporis & animi, & iuris adminiculo concurrente. Vel sic Est ius quoddā quo aliquis rem corporalē, verē i potestate habet. Et dī corporalis rei, ideo quia sola corporali possidētur icorporalia autē dicūntur quasi possideri, & quasi tradi p̄ patientiam, & vsū. Nam icorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut iura, & seruitutes, & ideo non possidētur. c. cōquestus. de fo. competē. in gloss. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si viā. ff. de acquir. pos. l. 3. in prin. Et ideo bene dicitur detentio, quia res naturaliter tenetur ab eo qui corporaliter insistit ei. Itē dicitur corporis animi, & iuris, quia hæc tria, vt quis verē dicatur possidere, concurrere debent, scilicet actus corporis, affectus animi, adminiculum iuris, nā opus est, vt quis corpore adipiscatur, vel saltem oculis. Sufficit enim plerunque visus oculorū, & animi affectus cū volūtate tradentis, quia ipse animi affectus necessarius est, nō autē per se corpore aut p̄ se aīo possidet, quia certū est possessionē solo aīo amitti, puta si quis se posse repellit suspicetur. Item oportet quod ius approbet, nam licet quis sacre rei vel religiosæ corpore & animo

animo insistat, non tamen de iure possidet, quia res sacra vel religiosa, nec ab ignorante, nec a sciente possidetur Et dicitur possessio quasi pedum positio.

Possessionum alia est iuris tantum, alia facti tantum, alia facti & iuris simul, & hæc interdum habet plus iuris, minus facti, interdum econverso, ut not. de concess. præben. cum nostris. & C. de acquiren. possess. l. 1. Item Hug. de porta Reuennata differentiam posuit inter possessionem vacuum, & vacuum, ut in gl. 2. C. unde vi. l. fin. & Io. ibi reprobatur, & sic gl. concludit quod non differunt Sed vacua siue vacans est quæ à nemine possidetur animo vel corpore propter longum tempus vel propter obliuionem ex longo tempore. Item possessio civilis quandoque requiescit super naturali, ut si tu possides nomine meo, vel precario à me. Quandoque non requiescit, ut in usufructuario meo qui naturaliter habet possessionem ex iure, sed ego dominus habeo civilem ratione dominij non requiescente in naturali usufructuario.

Fiduciaria possessio dicitur teste Bud. in annota. ad pandec. ad l. 2. de orig. iur. quam sub manu regia possidere vocant, quasi fidei lata acceptam, à fiducia dictam quasi dicas depositariam, quam si causa ceciderimus, restituere debeamus.

In possessione esse, & possidere, longè differunt, ut declarat eleganter Iuriconsultus in l. si quis vi. de

acq. poss.

Possessio interdum significat proprietatem. l. interdum de ver. signifi. Possessor bonorum, require supra bonorum possessor, ut filius emancipatus vel agnatus, qui dicuntur bonorum possessores ex bonorum possessione, & decreta tali, nam statim, ut habent edictam, & decretam possessionem ex hoc habent interdictum decretum ad hoc ut consequantur hereditatis possessionem. Differunt autem heres & bonorum possessor, ut supra bonorum possessione, unde aditis hereditatem heres non desiderat autoritatem iudicis, sed bonorum possessor requirit autoritatem, & patientiam iudicis insti. de bono poss. §. quos autem. Possessorem facere causa rei seruanda, aut in possessionem mittere est verbi gratia, contendisti talem fundum esse tuum, & probasti, iudex per executores suos mittet te in possessionem, & facit verum possessorem, ite volui agere contra C. & cum vocari feci ad iudicium, & contemnit venire, iudex mittet me in possessionem illius rei, quam petebam, non ut faciat me verum possessorem sed ut in fundo maneam causa rei seruanda & custodienda, & rem illam tenebo, donec probaui meam esse, & si aduersarius tandem tadio affectus, moueatur, & de sua contumacia resipiscat, mecum litem, si velit aliquid dicere habebit: de hoc require supra, mittere in possessionem.

E 5

Posses-

- Possessorium iudiciū est triplex**, s. pro possessione adipiscenda, retinenda, recuperanda, vt in c. pastoralis. de cau. poss. in glo. iiii. & vide supra interdictum.
- Possibile dicitur id quod cōmode fieri potest**. l. nepos Proculo. & ibi Barto. ff. de verborum significatione.
- Possidere naturaliter dicitur** q̄s, cū in re vel eius parte, vel saltem cū res est in conspectu eius, vt ipsa videat vel partē eius, secundum Azo. in Sū. C. de acq. & reti. pos.
- Possidere ciuilitur dicitur quis**, cū nec est in re, nec res in conspectu eius, sed possessionē solo animo habet, & rem de iure retinet. s. q̄ talis sit persona in quam cadere possit huiusmodi possessio, vt no. Ioann. And. in regula, sine possessione. lib. vj. & alleg. ibi iura, nā laici quandoque de facto possident decimas & spiritualia, vt not. Barth. Brix. xiiij. q. j. in princi. in gl. magna in fine. Nam aliud est possidere, & aliud legitime possidere. de restit. spol. ad decimas. lib. vj.
- Possidere clam est absente domino & fructuario excluso clanculo** possessionem ingredi, vt dominū possessione priuet.
- Possidere vi est violēter possidere**.
- Possidere precario est rem ad petitiones vel preces meas mihi concessam ad vsum possidere**, quando diu patituris qui concessit.
- Possidere pro diuiso est aliquā rē ita possidere vt nullam partem in ea habeat ab aliis diuisam**, velut nulla sit pars quam possideat separatim siue diuisim.
- Possidere pro herede est ita possidere** q̄ putat se heredem verum cum non sit.
- Possidere pro herede is quoque dicitur qui verus est heres**. Itē procurator heredis, si pro ipso domino possideat, possidere pro herede dicitur. Et ita apparet quempiam tribus modis dici posse pro herede possidere. vt not. glos. in l. pro herede. ff. de peti. hered.
- Possidere pro possessore dicitur ille qui ita possidet**, q̄ scit se nullam causam iustam possidēdi habere. vt si interrogatus fuerit quare possideat vel quomodo, nullam rationem prætendat, quare possideat, sed respondeat possideo, quia possideo.
- Possideri propriè dicuntur immobilia**, eo quod eis pedibus quis insistit, vnde à planta venit ista possessio.
- Possidetur autem hoc iure**, quod iuste, hoc iuste q̄ bene: quod autē male possidetur, alienum est. Male autē possidet, qui male suis vititur, vel aliena præsumat. ext. de verborum signific. ius dictū est.
- Post** quandoque etiā notat statim post inchoationem, vt l. ij. §. itē mutuum. ff. si cer. pec.
- Postea**, de hac dictione vide per Alex. post Barto. in l. fructus. in ff. solut. matrim. an significet tēporis iteruallū. Bar in l. quoties §. si q̄s ita. ff. de her. instituta. quātū verò tēpus icludat, idē in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter ff. ex quib. caus. ma. De natura istius dictionis est denotare lōn

gum interuallum. gl. est in l. pa Posticum est posterior aditus do-
cta conuenta. ff. de contrahenda mus. l. si cui. §. sed si adiū. ff. de
emptione. v. usufruct.

Posthumus vel posthuma dicuntur In quibusdam exemplaribus est sub
qui vel quæ post humationem, l. æquissimum.
id est postquam pater datus est Postliminiū, vt inquit Festus, à post
humo nascitur. Improprie autē & limen, componi videtur, nam
quilibet dicitur posthumus, qui postliminio, inquit, receptus est
nascitur post testamentum, secū is, qui cum extra limina, hoc est
dū Azo. C. cod. ti. posthumus ē terminos prouinciæ captus fue-
dicitur nepos q post humationē rat, rursus ad propria reuertitur.
auinatus est proprio patre super Cicero tamē in libro Topicorū
stire, & ille proprie dicitur post- ex auctoritate Seruij Sulpitij, in
humus, quasi nepos posthumus postliminio nihil esse putat nisi
Posthumus dicitur cōto modis. post, liminium verò nihil signi-
quinque ponuntur in gl. rub. C. ficare, sed tātū no minis esse pro-
de posthu. hered. insti. Sexto di- ductionem, vt timus in legitim^o
citur postumus, qui post testamē & finitimus, & tullium in medi-
tū cōditū arrogat^o est, vel qui est tullium, & subdit. Postliminio re-
legitimus, secundū Alex. & Ias. deunt hæc, homo, nauis, mulus,
in rubr. ff. de liber. & posthum. clitellarius equus, equa, quæ ste-
Septimo quando testator condi na recipere solet. Vnde in libris
to testamento ingreditur monas Digestorum titulus est de capti-
teriū, quia si prætermiserit mo uis & postliminio reuersis.
nasteriū, rumpitur eius testamē Postliminium est ius amissæ rei re-
tum, authen. si qua mulier. vbi cuperandæ ab extraneo, & in fra-
Cy. & alij. C. de sacrosan. eccles. tū pristinū reducendæ, quā quis p
Lo. And. & Panor. in ca. in præsen captiuitatē vel p seruitutē ami-
tia. extrà de proba: Octauo dicit sit, morib. & legib. institutū, vt
tur posthumus qui ex cōto ven- colligit ff. de c. & postlim. reuer.
tre natus seu deductus est, vt di- l. post liminium. j. respon. Vn-
cit Soci. in cōsil. ccxcvij. per l. q de per hoc ius recuperat quis cū
dicitur. ff. de libe. & posthu. tamē à captiuitate reuertitur, iura q a
secundum omnes doct. die q miserat, & ipso reuerso fingit hoc
posthumus proprie dicitur qui ius ipsum semper in ciuitate fui-
post mortem patris vel aui nas- ste. Vnde breuiter postliminiū est
citur, in rub. de lib. & posthum. ius quo restituitur res vsucapta
Posthumus alienus est qui natus in vel pserita ab aliquo, alicui quā p
ter suos heredes testatori futu captiuitatē a miserat. xvj. q. ij. pria
rus non est, qualis est nepos Dicitur autē à limē, & post, id
ex emancipato filio conceptus est, iuxta, quasi iuxta limes do-
& natus § posthumus. inst. deleg. mus suæ semper fuisset & pos-
sedif.

sedisset, quia captus ab hostib. & ultra limina nostri imperij deductus, postea infra limina reuertitur. Nā sicut limina sunt in domo, quæ finē quendam faciunt, ita & imperij limina veteres voluerunt esse secundū Az. C. de capti. & postlim. re. & inst. quib. mod. ius pat. pot. solui. §. dictum autem est postliminium.

Postquam dari poterit, hæc conditio longè vberior est quàm illa cum dari poterit. l. inter illam de verb. sig. ibi Alci. ita interpretatur, conditio, cū dari poterit, statim, cum primum si quis potest proloqui adimpleatur, alia verò successiuum aliquod tempus desiderat.

Postulare vel aduocare est aliquem desiderium suum vel amici sui coram iudice vel apud eū qui iurisdictioni præest in iure exponere, vel alterius desiderio contradicere. ff. eod. tit. l. j. §. postulare. & iij. q. vij. vers. est autem.

Postulatio est alicuius personæ ad dignitatem vel societatem fraternam canonica facta vocatio, vel personæ ad eligendum petitio, quæ eligi non potest, vel sic secundū Gos. est gratiæ petitio, vt cū ex gratia petitur aliquem ineligibilem licenter eligi. Et est duplex postulatio. s. solēnis, quæ est alicuius inhabilis, aliter quàm ppter crimen à superiore ad beneficium vocatio, & admissionis petitio, vt in c. vnico, de post. p. lat. li. vj. Et hæc confirmata habet vim electionis. Alia non solennis est petitio facta à superio

re, vt tollat obstaculum aliquod eligendi & ad beneficiū accipiendi: illa præsupponit electionem ante vel post fieri, vt monachus electus non potest consentire sine licentia sui abbatis, & sic postulatio licētix ab abbate, non dicitur solennis. Ergo postulatio solum est inuenta propter incapaces: vel illegitimos, vel nō sufficiens ætatis, vel prius beneficiatos. Nam qui capax est dignitatis, non debet postulari sed eligi, quare postulatio non multum differt ab electione. Et nota q̄ postulari debent & non eligi sextuplices personæ. Primò archiepiscopus ad aliū episcopatū. de post. præl. bonæ. Scdò episcopus ad episcopatū vel aliū archiepiscopatū. c. vnanimiter. eo. tit. Tertio laicus ad dignitates. lxj. dist. osius. Quarto clericus in minoribus ordinibus constitutus. c. præter ea. de æta. & qual. Quinto illegitimatus de elec. inoruit. Sexto qui nō est in ætate legitima constitutus de elec. cum in cunctis. & c. cum nobis.

Potest necessitatem importat interdum. ff. de offic. præsid. l. sæpè. & l. seq. de hoc ff. de iud. l. non potest in reg. beneficiū. de reg. iur. li. vj. **P**otestas quinque modis accipitur. ff. de verbor. sig. l. potestas. Itē potestas quinq; capitur in fœminino genere, vt c. fi. de iu. & sic capitur substantiuè in abstracto, & additur ei adiectiuū vt ibi, Florētina potestas. Quandoq; in masculino genere, vt c. tua. §. ad vltimū. de homi. & sic sumitur concretiuè,

tiuè, significans officialem ciuitatis habentem iurisdictionem vel potestatem primo modo dictam, & sic iterum additur sibi pronome possessiuum dicendo noster vel vester potestans. De patria potestate, vide supra in ver. patria.

Potius aliquando ponitur electiuè non comparatiuè, ff. de ne. gest. l. si communes. & vide ff. de hered. vel act. vend. l. venditor ex hereditate. Aliquando ponitur comparatiuè, extrà de spòsalib. requisit. & ibi per Hostiensem. Aliquando ponitur correctiuè. extrà de testam. c. primo.

Potiorum dicitur vas, quo aqua retinetur ad potandum, non vas quo aqua datur ad lauandum, Bar. i. l. i. arēgo. §. si. ff. de auro & arg. j.

De P ante R & T.

Pragma græce dicitur latinè causa, unde pragmata negotia dicuntur, inde pragmaticus, id est causidicus vel actor negotiorum & causarum secundum Isid. li. v. & x. q. ij. hoc ius. c. casellas. §. porrectum. in fi.

Pragmatica sanctio dicitur causa in consistorio principis ventilata coram Proceribus sacri palatii, & est constitutio, quam Imperator consilio procerum statuit seu sanxit. Quandoque etiam dicitur confirmatio in scriptura facta ab Imperatore cum causæ cognitione super contractu permutationis, vt c. j. de re. perm. in gl. & pragmaticum sacrum principis scriptum, vt in c. fundamenta, de electionib. l. sexto.

Pragmaticarij sunt qui scribunt pragmaticas sanctiones, & alio modo dicuntur scriniarij, vel magistrj scriniorum, vel scriniorum memoriales, eo quod ademptam scripturam sanctionem in scrinio positam custodiant ad memoriam.

Præ exponitur, id est ante. l. si fideiusor. ff. qui satisf. cog. l. quicumque. & l. mancipia. C. de ser. fug. & c. 2. de offic. leg. lib. vj.

Præbenda est ius percipiendi prouentus in ecclesia collegiata ex actione proueniens, competens alicui, tanquam vni de collegio, quod ius ex canoia descendit. non enim debet esse canonicus sine præbenda, vt in c. relatū. eodē tit. & præcedit ex institutione & officio, quia ex hoc quod facit quis officium, debet percipere præbendam & beneficium. Sed canoniam quære supra in litera. C. & in ca. cum M. Ferrariensis, de const. in gl. vj. Itē præbenda quandoque capitur largè pro iure quod alicui non tanquam de collegio, sed ratione ministerij, officij, paupertatis vel utilitatis cõceditur, vtendo & fruendo in vita sua certis reb. ecclesiæ, vt de redditib. quos canonici recipiunt vel alij De tali habetur in c. quia nonnullis. de mag. xvi. q. i. possessiones. & §. illud. Et late. maximè nobiles habent tales præbendas, secundum Cõpost. in c. cum M. Ferrarien. præalleg.

Precarium secundum Az. eo. tit. in summ. est id quod precibus vtendum conceditur petenti tandiu, quandiu patitur qui cõcessit, secundum

cundū Gof. in sum. eodem tit. est pignus obligatū c reditori, & à creditore ipsi debitori cōcessum vtendū, quādiu patitur & permittit qui cōcessit, vt est tex. in l. prima. de precar. ff. Differt autē precarium à donatione, quia qui donat, sic dat, vt non recipiat illud quod dat, sed qui precarium conccedit, sic conccedit, vt recipiat quādo cunque placebit. Vel precarium est contractus inter dominū & colonum, & contractus gratuitus, & similis cōmodato, intantū vt quidā dicant, hos cōtractus non differre nisi verbis, qui tamē etiā differunt in re. Nā licet in multis conueniant precarium & cōmodatum, differt tamen precarium à cōmodato: nā cōmodatum fit ad certū vsum, nec potest reuocari nisi vsum expleto: precariū verò quādo cunque placuerit potest reuocari. Item precarium quādoq; dicitur contractus de quinquēnio in quinquennium reuocandus. Et si quinquennio elapso sub taciturnitate p̄tereatur, tunc reuocari intelligitur talis contractus. Dicitur autem precariū ideo quia est contractus ad preces factus.

Precaria verba sunt hęc, rogo, volo mando, fido, committo, iubeo autem præceptiū est. C. communia. de leg. in pr. Mando quādoque est verbum precarium. arg. 2. qu. v. mandastis. vbi episcopus mandat Papæ. Quādoq; tamē mando ponitur præceptiue, sicut etiā rogo, vt xj. q. iij.

rogo. Quādoque mandatiue, vt ff. de neg. gest. l. si serui mei roga tu, id est mandato susceperis. Itē quādoque deprecatiue, & sic vt frequētius ponitur.

Precaria dicitur donatio ad preces facta vsque ad mortem recipientis. xij. q. 2. sape. 16. q. iij. clerici. Et est contractus ille affinis emphyteusū. Itē precariæ dicuntur quædam præstationes seu concessiones vsusfructus ad preces factæ in recōpensationem eius proprietatis q̄ datur ecclesiæ cuius forma habet. x. qu. ij. p̄cariz.

Præcentores dicuntur cantores qui in choro incipiūt ī ecclesia collegiata in c. cum olim. de cōsue. Et dicuntur duo genera cantorū in arte musica, scilicet, præcentor qui vocem in cantādo p̄mittit, & succentor q̄ subsequēter canēdo responderet, & additur concentor, qui consonat prædictis, vt 21. dist. clerics. versus fit.

Præceptiū, req̄re supra, Mādatum. Præcipere aliquādo est ante capere. l. ij. de fund. inst. inde legatū per præceptionē, cū testator vni heredū ait, præcipito rē illam, id est ante partem hereditatis capito, vt nō. inst. de legat. §. j.

Præcisē secundum Card. in rescriptis tantū valet, sicut absolute, & sine causæ cognitione, vt de hęc. ret. c. contra Christianos. h. vj. & dicit Card. Si ponitur in statuto, operatur vt ipsum nō tollatur p̄sequēs statutum, in casu in quō sublatum fuisset, si non apponeretur. Et dat simile de iuramento appposito, in l. si quis, in princ. ff. de

ff de lega. iij. Bald. autem dicit, q non valeat p̄cise, id est sine causa cognitione, quia sic tex. esset superfluus. in c. ij. de rescrip. vbi ponitur expressè præcisè, & etiam sine causa cognitione. Salvando tamen primum dictū dicitur q̄ ille tex. ponitur declaratiuè, vel expositiuè, & pro id est, quod dictum magis placet doctoribus.

Præco est qui apud acta aut in ciuitate publicè proclamat, vel pronuntiat aliquid faciendum pronuntian dūm ve, per quem plerūque fiebat edictorum narratio, id est recitatio, & publica in ius vocatio. & citatio alicuius matrimonij vel rei vendendæ nuntiatio & subhastatio.

Præda est quod in bello capitur. l. antepen. ff. de cap. & postlim. reuerf. & vide Rayner. in summa de rapt. rubric. de prædonibus.

Prædium dicitur fundus vel ager. Require suprà, Ager,

Prædia stipendiaria sūt quæ militibus stipendijs dantur, vt ff. de rei vend. l. item si verberatum. §. ij.

Prædia tributaria, sunt tributa, quæ Romæ reddebantur.

Prædiū vrbani, & prædium rusticū require ibidē. & etiā actio finium regundorum. & in verb. vrbana.

Prædiū dotale est, quando ista duo concurrunt, scilicet q̄ matrimonium contractum est, & traditio pretij interuenit, secundum Az. C. de fund. dotali, in sum.

Prædium Tamiacum secundum Io. & Acc. C. de præd. Tamia. in rubric. fuit prædium, in quo fue-

runt cellulæ, vnde tamiacus, id est cellarius, aliàs cellularius: nā tameion græcè cellarium dicitur latine. Vel aliter erāt prædia empta, vt canonem redderent inter cellulas, secundum Azonem, ibidem lib. xj. & eorum coloni dicuntur tamiaci, vel dominici coloni, quia dicta prædia erant Imperatoris.

Secundum And. Alcia. erant fundi, qui dispensatori publico præstabant annuos fructus vectigales, quibus ille in dōmo Imperatoris dispensabat alimenta: nam tamiac apud Græcos significat dispensatorem.

Prædones qui sint declarat Vlpianus in l. hostes. de capti. & postlim. reuerf. & in l. sed et si. §. quod autem. de peti. hered.

Præfectus annonæ dicebatur qui de annona, id est de blado curā habebat. Require suprà, Ædilis cerealis.

Præfectus augustalis dicitur præfectus Ægypti, vt ff. de offic. præfec. angusta. l. vnica. & C. eodem titulo. quia Imperator maximus Augustus in Ægypto primo præfecti potestatem introduxit.

Præfectus prætorio ab initio magister equitum creatus est cum dictatores sibi antiquitus magistrōs militū eligerent, qui principali sollicitudini associati summam post dictatores gererent potestatem. Hoc exeroplo principes ad quos gubernaculū reip. peruenit, postea elegerunt præfectos prætorio, quibus publicæ disciplinæ emendatio concessa

sa est, quorum auctoritas ita est ampliata, & ideo approbata, vt nec ab eorum sententiis appellati nec in integrum restitutio facile posset postulari. Et erant quatuor, scilicet præfectus prætorio orientis, præfectus prætorio Illirici, & præfectus vr̄bis ff. de offic. præfec. præto. l. vnic. & ibi not.

Præfectus vigilum idem est quod præfectus nocturnus. Horum autem officium erat de nocte facere excubias, præerantque incendiis arcendis, qui etiam cauebāt, & inquirebant, & puniebant incendiarios, fures, grassatores, effracto- res, nisi delinquens esset tam famosa persona, vt ad præfectum vr̄bis deberet mitti puni- enda. Poterant etiam iudicare de capsariis, qui in balneis vestimenta custodienda suscipiūt, si aliquid dolo fecerunt, vt ff. de offic. præfec. vig. l. 3. §. cognoscit.

Præfectus vr̄bi dicebatur cui ab Imperatore concessa erat vr̄bis administratio, qui ceteris magistratibus ex quacunque causa ab vr̄be proficiscentibus & recedentibus, in vr̄be relictis ius dicebat, & omnes dignitates in ciuitate antecede- bat sua dignitate, qui cum ab vr̄be progrediebatur, nō habuit iurisdictionem, quam præbere tamen potuit in ciuitate. Sed secundum Azon. C. eod. tit. etiam extra vr̄bem intra centesimum miliare habebat iurisdictionem. vide de offi. præfec. vr̄b. per totum.

Præiudicium est quasi quedam prælatio vel præpositio siue prælocatio vnus rei respectu alterius, nam aliquid præiudicare alteri, est illud illi præferri. Tamen hoc verbum præiudicare alterius modi constructionem & ampliorum significationem habet quā hoc verbum præferri. Dicitur enim personaliter, ex propria confessione in iudicio mihi præiudicauit, id est confitendo mihi ipsi in iudicio præiudiciū feci. Hic enim præiudiciū nō significat commodum meum esse factum sed incommodum, vt sic iudex non sequatur veritatem, sed meam confessionem. Ita dicitur res iudicata veritati facere præiudicium, non vt veritas rei iudicatae præiudicet. i. præponatur, sed res iudicata veritati præiudicet. igitur præiudicari est alicui aliquid præponi. & sic dicimus rem iudicatam veritati facere præiudicium id est quod præiudicandum est, dato quod non sit verum, nam dato quod ita non sit sicut iudicatum est, tamē præponitur veritati.

Præiudiciales actiones pro tanto dici possunt, quæ in ipsis tractatur de magno præiudicio, vel quia quæstioni motæ præiudicant, verbi gratia, agis cōtra me, & aliquid petis, oppono tibi quæstionem status, dicendo, quod tu es filius meus vel seruus meus in potestate mea constitutus, aut liberrus, & sic de consimilibus.

Prælati nomine intelligitur ecclesia & ministerium prælati, & ecclesia

clesia est in episcopo, & non e-
conuerso, non tamen nomine p̄-
lati semper intelligitur ecclesia,
vt in c. edoceri. de rescri. in gloss.

Præmatura dicuntur poma quæ nõ
dũ venerũt ad maturitatẽ. Luca.
li. viij. Ad præmaturas segetũ ie-
iuna rapinas: Agmina compulsi-
mus. & sic per translationẽ mors
præmatura dicitur, q̄ venit ante
tẽpus. Gell. li. 19. Cum significa-
mus coactius quid factum & fe-
stinatius, tunc rectius præmatu-
rẽ id factum esse dicimus. Papi-
nianus li. 45. Dig. tit. de stipula-
tionibus. l. liber homo, qui bona
fide. Decem, inquit, hodie dari
spondes: dixi posse vel ab eodem
die pecuniã peti, nec videri præ-
maturus agi non finito stipula-
tionis die, præmaturus exponẽ-
dum est, id est festinantius, vt a-
pud Gellium.

Præpositus potest dici quilibet qui
alijs præest. Vfus tamẽ obtinuit
vt præpositus dicatur qui quãdã
prioratus, curã super alios gerit.
extrã de ver. signific. c. quantum.

Præpositi laborũ, aliã laborũ, vel se-
cundũ aliquos laborũ, à labijs
dicuntur, quia fortẽ corrigebãt
eos qui male de principe loque-
bantur. Dicũtur autẽ præpositi
laborũ, pro labororum, sicut di-
citur deum pro deorũ, à labaro
signo bellico, quod fecit fieri
Cõstantinus ex auro & lapidib.
pretiosis inter alia signa bellica
excellẽtius, & deriuatur à labor.

Qui ergo talib faciẽdis p̄ponebã-
tur dicebant præpositi, vt suprã.

Præpositi sacrorũ scriniorũ erãt illi

qui præerant scrinijs imperiali-
bus, qui aliã dicebantur proxi-
mi, eo quod magis principi ap-
proximabant quã alijs. Tria autẽ
erãt scrinia siue camerã de quib.
tractatur. C. de præpos. sac. scri. li.
xij. primum scrinium erat cama-
ra epistolarum: quæ principi mit-
tebantur, vel ab eo mittebantur.
Secundũ fuit libellorum conuẽ-
tualium vel cõventionalium, &
cognitionum vel conuentionũ.
Tertium erat dispositionum, vt
est registrum, secundum Accur.
in rub. eo. tit. & lib. præalleg.

Præpositio in compositione auget,
extrã de præbend. c. si pauper cle-
ricus. lib. vj. An præpositiones fa-
ciant conditionem. dic. q̄ si re-
gunt accusatiũ, & si adijciuntur
dispositioni de futuro faciũt cõ-
ditionem, ff. de cond. & demon.
l. cum vir. Idem si regunt abla-
tiũ. ff. de manum. testam. l. si fue-
rit. Idẽ si regunt vtrũq; casum.
quando dies legat. cedit. l. nec se-
mel. §. l. i. habitatione. & de cõd.
& demonst. l. solemus.

Prærogatiua, id est aliquod priui-
legium. de quo infrã dicetur.

Præbyter græcẽ interpretatur seni-
or latine, & est nomẽ dignitatis,
non ætatis tantum, licet alibi di-
catur nomen ætatis. xcij. dist. le-
gimus. Nam propter honorẽ &
dignitatem, quam accepit, præ-
byter nominatur. xxj. dist. clericos
post medium.

Præscriptio secundum Gof. C. eo-
dem ti. est quoddam ius ex tem-
pore substantiam capiens. id est,
firmitatẽ, & habet locum in reb.

immobilibus. Et hæc definitio impugnatur ab alijs, nam ex præscriptione nõ competit ius, sed exceptio. Vnde sic definitur, Præscriptio est exceptio rei ex tempore substantiam capiens, quæ definitio etiam ab alijs impugnatur, quia præscriptio non capit substantiam ex tempore, sed ex auctoritate legum. Ideo præscriptio ab alijs sic definitur. Est exceptio ex tempore congruës, ab auctoritate legum vim capiës, negligētib. pœnā infligens, & finē lib. imponens, quæ omnia magis videtur cõpleta. Inducit autē præscriptionem bona fides, iustus titulus, & continua possessio, & sine rei vitio, scilicet quãdo res est præscriptibilis, secundum Goffred. Et nota bonã glo. vltim. in c. illud. de præscript. vbi habes quot modis fiat interruptio præscriptionis naturaliter & ciuilitur. vnde habemus dormitionem, perpetuationem, & interruptionem præscriptionis. Et requiruntur sex ad præscriptionem, si valere debet. scilicet titulus, possessio bona fides, res præscribenda, persona præscribens, & persona cõtra quã præscribitur, inter quæ possessio & bona fides sũt maximè substantialia, vt no. in c. illud. præalle. Et sunt 3. casus in quib nõ currit præscriptio, quos habes in gl. fi. c. cum nõ liceat. de præscr. vide etiã gl. summã. xxvj. qu. iij. de vsucap. & præscr. Itē præscriptio est lōgi tēporis continuata possessio inter præsentis x. anno

scilicet, inter abentes xx. annorũ A-

lia est præscriptio lōgissimi tēporis, scilicet xxx. vel xl. annorũ, & illa dicitur longissimi temporis. Vnde cum aliquis rem aliquam tanto tempore possederit ipsam possessionis diuturnitate, & tēporis cõtinuatione præscribit, & actore remouet, siue per vim, siue aliter sine titulo nactus est possessionem, vel alio quocunque iniusto principio, & qui possint præscribere, & qui non, & etiam quæ res non possint præscribi, no. in c. cum non liceat. cod. tit.

Præscriptio interdum ponitur pro exceptione, vt in l. qui agnitis. de exceptio.

Præscriptis verbis actio quæ dicitur, require supra, actio præscriptis verbis.

Præses is dicitur q̄ prouinciã armis tuetur, ne deciscat atq; rebellet à dominio illius cui est subiecta. Sed quemadmodũ Vlp. in tit. de off. c. præsidis ait, ad illũ pertinet potissimum, vt pacata & quieta sit prouincia quã regit, sic euãgelista Pilatũ Iudææ præsidẽ appellat, sub quo Christus passus est.

Præsentis dicuntur, qui in eadem sunt prouincia. l. fi. C. de præscr. xxx. annorum.

Præsentis dici possunt existentes in diuersis locis, dummodo se exaudiant. Bart. in l. j. in princ. ff. de verb. obli.

Præsentis alijs quoque modis dicuntur, vt no. in l. præsens. & l. seq. ff. de procur. & per las. in §. rursus. in prin. inst. de actio.

Præsertim ponitur aliquando in iure pio maximè, vt c. ex literis ij.

de hom. Aliqñ p tñ, vt ibidē i gl.
Præfes est nomen generale ad oēs
Proconfules & legatos Cæsaris,
& omniū prouinciarū, siue mode-
ratores, vt ff de offic præsid. l. j.

Præfes prouincię dicitur qui in prou-
incijs post principē suamā ge-
rebat potestatem. Nā regna redacta
erant in prouincijs, quā ū recto-
res dicebātur præfides, & sic pro-
priè capitur, siue strictè, sed ge-
neraliter sumitur, vt supra.

Præstigiū est quod præstingit acie
oculorū. Sobūbratio quædā, vi-
delicet cū videtur alicui se aliud
videre, quā videt, vt in incātationi-
bus. Dicebātur aut præstigia ca-
ptiones verborū, quib. obūbrā-
tur delicta, & idē dicebātur præ-
stigia versuti iuris, vt. s. Ius versu-
tū, Hęc Azo C. ad l. Iul. de adulte.
& de hoc xxj. qu. nec mirum. post
primā colūnā, vbi dicitur de Ma-
gorū præstigijs, quæ nō sunt vera
sed fantastica esse probantur: &
præstigiū dicitur inuenisse Mer-
curius, vt ibidem tex.

Præsumptio secundum Spec. eo. tit.
est argumentū ad credendū vnū
factū, surgēs ex probatione alte-
rius, vt ex coexistētia vel com-
placētia personarū suspectarum
præsumitur coitus, ca. literis. eo-
dē tit. vbi solus cum sola, nudes
cum nuda in eodē lecto, ex præ-
sumptione violenta comprobā-
tur copulari carnaliter. Sed secun-
dum Gos. diffinitur sic, est alicui-
us facti dubij aliquoties plena,
aliquoties semiplena inuestiga-
tio seu probatio. Itē præsumptio
est quoddā mediū intellectuale ve-

ritatis eliciēda ex circūstātijs in-
surgēs ex eplū pōe in c. ex studijs.
eodē ti. Illa tñ probatio nō infert
necessario, quia aliter pōt se res
habere, nisi sit præsumptio iuris &
de iure. Vñ sūt tres species præsu-
ptionis. Vna est temeraria q̄ con-
surgit à malis hoīb. & ex causis
plurib. alijs puerilib. & suspicio-
nib. leuib. & hæc repellitur & re-
probabilis est. vt 2. qu. j. c. j. vj. q. j.
oues de sentē. excōmunic. in qui-
sitioni. Alia est probabilis siue ve-
rissimilis, quæ consurgit ex mul-
tis causis & suspicionibus, & hæc
admittitur ad probationē semi-
plenā, vt de præsumptio. in mul-
tis capitulis, & in cap. sollicitē, de
restitu. spol. Vnde coadiuuat ad
probationē si sūt alia coadmini-
nicula c. à nobis. qui mar. ac. pol.
vbi glo. admittitur etiam ad pur-
gationem indicendā. c. si quis. de
purgat. cano. xij. q. iij. presbyter.
Tertia est violēta, quæ ad pronū-
tiādū vel cōdemnandū sufficit
ens deputatur xxxij. q. dixit do-
minus. ff. de his, qui sui, vel alien.
iur sunt. l. filium. & cap. literis. de
præsumptio. Diffinitiones præ-
sumptionum vide plenē in capi-
is qui. de sponsa. in gloss. ij. vbi de
quintuplici præsumptione. Et vi-
de nota. per Ioan. Theuto. 50. di-
stinctio. c. ferrum. vbi de diuersis
præsumptionibus. Nā præsum-
ptio violēta subdiuiditur, quia a-
lia iuris, alia iuris & de iure. Iuris
est, cum ius præsumit aliquid, sed
non statuit super præsumptio, &
illa recipit contrariam probatio-
nem. xxxvj. quæst. iij. extraordi-

naria, xxvij. q. j. nec aliqua, Iuris & de iure est, cum ius fingit & statuit de ficto, contra quam fictionem non admittitur contraria probatio. c. ad id, & capitul. is qui, de spon. & de cond. appof. c. per tuas. vbi vide cōc. multas. Et qualiter ius fingit, vide Goffre. in Sum. eodem tit. Natura differunt præsumptio & fictio iuris, de quo supra, fictio. Et vna præsumptio tollit aliā. capitulo cum inter R. de elec. vide glosam optimam. in l. nō est verisimile. ff. quod met. caus. Et nota. Doct. regulam, quod præsumptio communis transfert in alium onus probandi. l. generaliter. §. si petitū. vers. sed cum ex præsumptione. ff. de fideicom. liber. Itē præsumptio ex necessitudine sanguinis vincit oēs alias præsumptiones, vt est gl. in c. si de test. vt si lego Ludouicō, & sunt duo eiusdem nominis proprii, & cognominis, præsumptio pro illo qui mihi necessitudine coniungitur. Et quia præsumptio surgit ex qualitatibus, sciendum quod quædam sunt qualitates intrinsecæ, & naturaliter homini inharētes. Et harum quædam adhærent animæ, & quædam corpori, exēplū de primis, vt bonitas, malitia, & in dubio præsumit ab bonā partē, quia naturaliter nascit sine malitia. c. ad mēsa. xj. q. 3. & talis præsumptio transfert onus probandi in aduersariū & sic intelligit. c. vnicū de scruti. nisi semel esset cōuictus de malitia, talis etiā semper malus præsumitur. 2. q. v. per totum. & c. se-

mel. de reg. iur. lib. sexto, vel si esset infamatus, sic enim ad eum transfertur onus probandi. De secundis, vt sanitas, infirmitas, & iterum in dubio præsumitur in melius, & negans probabit, vt l. nec codicillos. C. de cod. nisi quis fuisset infirmus infirmitate aliqua de sui natura perpetua, vt epilepsia vel apoplexia. c. cum inter de elec. vel vbi dubitaret de perpetuitate infirmitatis, vt in futuro, ideo qui allegat cōtrariū, debet probare. iij. q. ix. indicas. Similiter si negetur quis legitimus, probet negans, c. transm. ssa. qui fil. sunt leg. Secundo aliquæ sunt qualitates extrinsecæ, & accidentales, vt esse diuitē. Iuriscōsultū, musicū mediū, choraulē, & c. q. nō naturaliter adueniunt, nam natura nō facit artē, sed bene præparat, secundū Bald. Et in iure onus probandi incūbit cuiuscūq; allegati, ad fundādā intētionē suā siue affirmatiuē, siue negatiuē alleget, maximē cū pars aduersa fundauit intētionem suā, nō tamē semper succūbit nō potens probare, sic quod aliter propter istā probationē nō admittat ad intētiū suū, nā adhuc iudex ex officio pōt illū refutare, si sibi cōstituerit eū indignū, & hoc in cā in qua vltra allegationes partium iudex potest impartiri officium suum, secus vbi hoc nō posset nisi petitus.

præter quandoque capitur exclusiue quæque inclusiue, vide c. literas. in fi. de præsum. etiam vide Inno. in ca. dudū. 2. de elec. & in clem.

clem. j. de sum. Tri. & si. cath. per
 gloss. & Archid in cano. Ebron.
 xij. q. ij. Item Bar. in l. i. in fin. ff.
 de pigno. actio. & per alios in l.
 actione. C. de transa. & in regula
 peccatum. de re. iu. lib. vj. Stat enim
 inclusiue, & augmentatiue,
 qñ cadit inter res penitus separa-
 tas, vt dicēdo, Lego tibi oēs vi-
 neas meas præter domū. Sed stat
 exclusiue, qñ cadit inter dictiōes
 significantes res sub se inuicem
 cōtētas, vt lego tibi omnes li-
 bros meos præter Salicetos am-
 bos, Richard. & Bar. vide de hoc
 Albericum in alfabero suo &
 & no. in l. medico. §. vxori. ff. de
 annu. lega. Itē exclusiue non ex-
 ceptiue ponitur pro sine, vt ibi
 præter spē, id est sine spē, & sic di-
 citur, dilatio danda est illi qui
 præter spem trahitur ad alienū
 iudicem. l. si quando. C. de dilat.

Præterire est cū testator omittit ali-
 quem, qui suus heres est eo non
 instituto, nec exheredato, vt ha-
 buistis supra, de heredibus.

Præteritio dicitur talis omisso, se-
 cundū Azo. in Sum. C. de præte-
 ri. vel exhere. inst. de here. qua ab
 intesta. dese §. eadem. supra.

Prætexta est genus vestis, qua no-
 biles res ciues Rōani vti solebāt.
 §. iniuriæ. instit. de iniur. & vide l.
 3. §. fin. & ibi gl. ff. de libe. exhib.

Prætor est qui in Vrbe Romanā iu-
 dicio senatus ad disceptandum
 dubios actus, & causas ordine-

batur. Et erat eius officiū annuū,
 quia solo anno dabatur. Et ante
 quā à populo Romano ad prin-
 cipē trās lata fuisset potestas, vel
 antequā Romana potestas sub
 Imperatore veniret, habuit pote-
 statē plenā faciēdi ius, statuta, &
 edicta, cuius edicta, iuris honora-
 rij nomine cēsentur, quia qui ho-
 nores gerūt, id est magistratus,
 auctoritatē huius iuris dederunt,
 vt C. de of. præ. l. i. & inst. de iur.
 nat. gē. & ciui. §. prætoris edicta.

Prætor fidei cōmissarius dicebatur
 ille qui de fidei commissis relictis
 cognoscebat, & ius dicebat, &
 reddebat dicens ius dabo. ff. de
 orig. iu. l. necessarium.

Prætor peregrinus dicebatur ille qui
 qui inter peregrinos, qui in ciui-
 tate affuebant, vel consuebant
 ius reddebat.

Prætor vrbānus dicebatur qui cū
 consules ad bella mīnima voca-
 reretur ius necessarium in ciuitate
 reddebat. ff. de ori. iuris. l. 2. præal.

Prætorium, non solum est domus
 vbi prætor habitat, vel vbi ius
 reddit, sed etiā regum, principū,
 & summorum magistratū. Vn-
 de nauis prætoria, & cohors præ-
 toria, & porta prætoria, id est, ad
 regem vel principem pertinens.
 Significat quoq; prætorium villā
 in agro magnifice extructam, in
 qua significatiōe accipitur apud
 Iuuenal. Criminib. decens hor-
 tos prætoria, mēsas. Marti. Ad la-
 pidē Torquatus habet prætoria,
 quartū. Suetō. in Caligula. In ex-
 tructionib. inquit, prætor orū at-
 que villarū omni post habitatiōe

nihil tã efficere cõcupiscebat, quã quod effici posse negabatur. Ne rat. lib. 8. titu. de ser. ru. præd. l. rusti. præd. Vel cloacam, inquit, habere licere per vicini domum, vel prætorium, vel protectũ habere licere. Vlp. de ver. signi. l. urbana. Sed & si forte stabula sunt vel alia meritoria in villis, & in vicinis, vel si prætoria voluptati tantum deseruientia, quia urbanum prædium, non locus facit, sed materia, Et quomodo vtrobi que prætorium pro ædificio in agro ponitur. Nebr.

Prætorium est locus in quo ius ex more redditur, etiam dicitur locus in quo quis præfecturã exercet cum suis officialibus, & causam tractare solet. Item est domus præsidio provincie assignata & locus deputatus iudicibus ad cognoscendũ & deputadum, vel ad sententiam dandi de causis.

Prætorium quoque sumitur pro oratoria domo, in qua pater familias ruri habitat. l. urbana prædia de ver. signi. vbi Alcia.

Prætorium pignus dicitur illud, quod alicui datur à iudice, vide supra pignus.

Præuaticatores sunt qui vera crimina fraudulenter occultant, dicitur autem præuaticator quasi varicator, à varia certatione. quia aduersam partem adiuvat prodita sua causa propria, dum huic instat corpore ex vna parte, & illi mente, & corde ex altera parte, vt ff. de præua. per totum.

Pridix cū accusatiuo & cū genitiuo cõstruit, nã, vt ait Priscian. tẽpora

lia, & localia aduerbia in præpositiones trãserunt, vt pridie calẽdas, & pridie calẽdarũ. Vlp. li. 2. titi. solut. ma. l. fructus. Si mulier, inquit, pridie vindemias dotẽ dederit Idem titi. de testament. s. l. qua ætate. Si testamentum, inquit, pridie calẽdarum fecerit. Nebr.

Primates propriè loquendo sunt patriarche. dist. xcix. c. 1. & 2. Etiam ponitur primas, p. archiepiscopo. c. sane. de fo. cõpe. Nã nõ est differentia inter primatẽ & archiepiscopũ, quãtũ ad effectum, vt in c. duo. de off. ord. nam ius canonicum nõ curat de nominib. c. petitio. de p. cu. dist. xxj. clericos. & ca. prece. vbi est diuisio nominũ cum dicitur archiprimates, siue primates, siue patriarche.

Primates regulariter dicuntur qui primi sunt in ciuitate.

Primates officiorum sunt qui officijs præsent.

Primisarius dicitur ille qui primo loco scriptus est in matricula notariorũ, & primũ locũ obtinet, secundũ leges, vt C. de primu. lib. 1. c. 1. in rub. Sed secundũ canones est nomen dignitatis, quod subest archidiacono. vt c. vnic. de offi. primi. Dicitur enim primus in cantu vel choro, quod in aliquibus ecclesiis dicitur cantor siue succentor.

Primipili in bello dicebatur, qui quatuor ceteriis, hoc est qui quadringentis militibus præerat. Marria. Grata pudẽs meriti tulerit cū primia pili. Modest. li. 2. titi. de excusatio. l. nõ solũ. Qui primipilũ inquit, expleuit, & ibidẽ. Qui ad caligas militias & reliquas militauit.

tauerūt, & in eodē tit. atq; eodē
 autore. l. sed & primipilarij, inquit
 ex constitutionib. imperialibus
 vocationem habent. Appellatur
 & idē primipilaris, vt de leg. 3.
 l. pater filium Iulius, inquit, A-
 grippa primipilaris Iustinianus
 lib. duodecimo Codicis, de pri-
 mipilo & dignitate & commodis
 primipilatus non nihil deservit.

Primipilarij dicuntur primi admi-
 nistrantes, qui, scilicet primo acti-
 onem sui officij administrant,
 vel secundū Hag. qui primipilū
 id est telum vel hastam portant,
 & vtroque modo accipitur, secū-
 dū Accur. C. de primipil. in rub.
 lib. xij. Verius est primipilum ap-
 pellatum fuisse ceterionem deci-
 mæ legionis, vt tradit T. Liuius
 li. vj. ab vrbe cond. nam decima
 legio erat aliis nobilior, vt non
 mirum sit, si primipilo quoq; cō-
 cederetur militaris annona per
 capita militum diuidēda. quod
 ex Græco iuris interprete Alcia. P.

Primitiæ sunt primæ partes fructu-
 um Deo offerendæ. Hinc est q̄
 sacerdos primā missam cantan-
 do dicitur celebrare primitias.

Primogenitum vocat scriptura, nō
 quē fratres sequūtur. sed qui pri-
 natus fuit. de ver. sig. ca. Ioseph.

Princeps quis dicatur, habetur Isa.
 1. i. ibi Deus fortis, pater futurise
 culi, princeps pacis. interdum di-
 citur angelus, Iosue 9. Ego sum
 princeps exercitus, &c. Interdū
 Papa princeps appellatur, de cō-
 se. dist. 1. corpora. Interdum episcopus.
 de ma. & obe. si quis. vel

alius index ecclesiasticus. r. 8. q.
 4. definiuit. in fin. Itē dicitur Im-
 perator, de re iu. ad apostoli-
 cæ. in princip. lib. vj. Et appellati-
 one principis intelligitur Rex
 clemēti. vnica de bapuf. vbi bo-
 na glossa. & in vsibus feudo. secū-
 dū Bal. Item princeps dicitur dia-
 bolus, vt Luc. 11. ca. in principe
 dæmoniorū eicisdæmonia, simi-
 le xxiiij. q. viij. §. ecce. ver. sed no-
 tandū ibi venit princeps. Io. 1. 4.
 Item dicitur quilibet secularis do-
 minus: vt xxxij. q. v. princeps Itē
 dicitur principalis pars in quoli-
 bet iudicio, vt ff. de for. compet. l.
 prima. §. in hoc iudicio. Etia princeps
 dī quilibet prælatus eccle-
 siæ, vt dist. xxxv. ca. ecclesiæ prin-
 cipes. & c. Corpora. præalleg.

Principium rei dī à parte superiori,
 inferior aut pars, ad quā descēdit
 cursus aquæ dī hnis, argu. l. i. i. si-
 ne ff. de aqua plu. arcend. Bar. in
 l. ij. in fine. ff. de fur.

Principia, in castris dicebātur, in qui-
 bus principes castra metabātur:
 nā vt iqt Varro de lingua Latina
 milites hastati d. sūt q̄ primi hastis
 pugnabāt, pilani q̄ pilis: p̄cipes q̄
 p̄cipio gladiis. Inde p̄cipalis
 porta castrorū dī, vt iquit Festus
 i eo loco est, i quo p̄cipes ordi-
 nes tēdūt id est tētoria figūt, &
 p̄cipalia i castris: idē dicta, vt apud
 Trogū li. 1. 1. Si p̄cipalia ca-
 strorū cernerēs, senatū te alicui⁹
 recipab. p̄cise viderē dicerēs. Sūt
 itaque p̄cipia in acie, vbi cōsi-
 stūt milites cognominati p̄cipes.
 Liui⁹ li. 8. ab vrbe cōd. Princi-
 pes Latinorum proturbant cla-

more sublato. Valer. de discip. mi-
lit. Ad principia inquit, per omne
tempus adesse. Teren. in Eunuc. Tu
hoc scienstrue, hic ego eropost
principia. Martia. lib. 49. de re mi-
li. l. officium. Officium, inquit, tri-
bunorum est principis frequen-
ter interesse. Accur. principia ex-
ponit, cum milites assumuntur,
vel cum rixa aliqua nascitur. Sed
nihil mirū est, reconditos sensus
ignorasse qui consuevit in mani-
festis cæcutire. Nebr.

Principia appellat lex, & tabernacu-
la principum militiæ. l. officium.
in fi. de re milit.

Priuatū dicuntur proprie qui non
sunt constituti in aliqua dignita-
te. 24. q. 1. quicōtra. Itē dicuntur
omnes exempti à iure commu-
ni, siue sit collegium, siue aliqua
specialis persona, vij. q. prima pe-
tisti. & distinct. tertia. priuilegia.

Priuatā dicuntur quæ ciuilitè tra-
ctantur, vt si mihi furatus sis de-
cem, & ego vt rehabeam ago, nō
vt corporaliter puniaris, sed pu-
blica delicta sunt, quorū persecu-
tio est permilla cuilibet de popu-
lo. quale est crimen læsæ maiesta-
tis, vel accusatio de suspecto tu-
tore & curatore, in quib. omnes
accusare possunt.

Priuatā persona, est persona carens
fūctiōe publica, videsuprà, psona

Priuarum ius est illud quod princi-
paliter ad singulorum vtilitatem
pertinet, vt in pactis, & conuen-
tionibus singularium persona-
rum, quod require suprà, Ius pu-
blicum.

Priuignus dicitur qui ex marito ma-

lieris natus est antequam fuisset
maritus eius, & econtra.

Priuigna dicitur propriè filia vxor-
is ab alio viro priori genita, vel
econuerso, filia mariti ex alia v-
xore prædefuncta.

Priuilegium est principis beneficiū
contra ius commune indultum.

Non enim est priuilegium nisi a-
liquid indulgeat speciale. cap. Ab-
bate. de verbo. signific. & c. in his
de priuile. & dicitur quasi priuā
legem vel est lex priuata, id est
vnius ante alios honor vel digni-
tas, aut immunitas (quæ sibi con-
uenit) eorum quæ aliis incum-
bunt, vel quæ de iure cōmuni al-
legantur. Dicuntur ergo priuile-
gia priuatorū leges, id est à iure
cōmuni exceptorū, vt in c. pri-
uilegia dist. iij. Et priuilegiū est
duplex, personale, & reale. c. man-
data. de præsump. Personale ex-
tinguitur cū persona, imō quā-
doque ante personam extingui-
tur, vt cum eo male abutitur, &
sequitur personam, & hoc verū
de cōcessō indeterminate, quæ cū
determinatione loci vel tempo-
ris concessum nō sequitur perso-
nam extra locum, vt est priuilegi-
um vsus pallij. ca. ex tuarum. de
aucto. & vsu pallij. Etiam extin-
cta re extinguitur priuilegium
reale, xvj. q. vij. & hoc diximus in
ca. abbatem. in fin. de verb. sign.
& glos in regula, priuilegium. de
regul. iur. libr. vj. Item priuilegi-
um perditur propter sex, vt in gl.
vnica. in fin. in ca. renouātes dist.
22. & est duplex priuilegium, sci-
licet generale & speciale, Gene-
rale

rale est quod commodi corpori vel collegio conceditur, vt in ca. cum & plantare. eo tit. vel vniuer sitati. r. 7. q. iij. si quis suadente.

Et quod concessum est fratribus & ecclesiis circa contractus vel quasi & circa iudicia. Item quod concessam est mulieribus circa fideiussores. Speciale est quod psonæ conceditur, & illud extinguitur cum persona. 7. q. 1. petisti, & regula, priuilegia, &c. Neb.

Priuilegiatus, is appellatur cui priuilegiū aliquod est concessum, qui ab indoctis priuilegiatus dicitur: pari errore illi quod probeneficiario, vocant beneficiatū: nam beneficiarius & priuilegiarius, ea figura dicuntur, qua donatarius, legatarius, testamentarius, depositarius. Vnde milites beneficiarij dicti, qui vacabant officio. Festus, Vegetius, & Cæsar belli Gallici vltimo commẽtatio. Vlpian. libr. 42. de priuilegiis. cred. l. si vētri. Quorū pecunia ad creditores priuilegiarios peruenit. Et statim bis ponit creditores priuilegiarios. Idem libr. 2. de daet. l. rescriptū. An priuilegiarius, inquit, absentibus hæpactio noceat. Idem Vlpian. libr. xiiij. tit. quod cum eo qui in aliena potestate. l. sed an hic, Rectè, inquit dicitur occupantis meliorem esse conditionem, nisi quis priuilegiarius veniat. Sed neque priuilegium dicitur quod priuilegiat, vt isti putant, sed quod sit lex priuata, hoc est propria alicui in illius fauorem concessa.

Priuilegiarius dicitur, cui priuilegi

um indultum est. l. si ventri. de priuilegiis, et ceteri.

pro, & propter, differunt, nā aliud est solvere pro debitoribus, aliud propter debitores, not in l. dominus Scicho. ff. de pec. le item pro significat causam finalem; propter vero causam impulsuam, vt d. l. dominus.

proastia appellatur suburbana, quæ pulcherrime cõstita a domino, nō tam utilitatis, quam volupratis causā habentur. Meminit huius dictionis Iustinia. in auth. de alie. & ep. §. j. corrupte impressum sit p austria, p proastia. proauus dicitur pater aui vel auiæ & proauia, mater aui vel auiæ. l. Iuriscons. §. tertio gradu. de grad. & affinit.

probata castitatis dicitur qui nō manifeste apparet incōtinēs. c. amul. tis. de ætate & qualitate.

Probatio secundum Azo. est rei dubie p argumẽta ostẽtio, sed hæc diffinitio secundū Gof. locū solū habet in his, quæ pbant p iustitiam disputatiōis, nō autē i iudicio, vbi pbatio fit p testes & instrumẽta, plerūq; p iudicia & præsumptiones. Vel pbatio est rei dubie in iudicio legitime facta declaratio. Et nota q; pbatio fit multiplicitè. primo p aspectū, vt in notorio q; pbatur p facti euidẽtiã. c. euidẽtiã. de accu. ca. pposuisti. de pbat. de ventr. in spic. l. j. in princ. xvj. q. iij. inter memoratos Item in ætate, vt l. minor. ff. de mino. Secūdo fit per testes plures, vel etiã per vnum cū aliis psumptionibus vehemenribus.

Tertio p̄ instrum̄ta. Quarto p̄ cō
fessionē. Et hi quatuor modi po-
nuntur i. c. cū ad sedē. de rest. spo.

Quinto fit p̄ scripturā antiquo-
rū librorū. c. cū cām. de p̄ba. Sex-
tò per violētā p̄sūptionē. xxxij.
q. j. dixit dñs. Septimò p̄ famā cū
alijs p̄sūptionib⁹ . c. tertio loco.
de p̄b. co. ti. Octauò per iuramē-
tū. Et nota soli sacramēto credi-
tur, qñ de cōsciētia alicuius que-
ritur siue dubitatur. de sen. excō.
si verò aliquis. Item probat. in te-
stib. & fide tabularum constat. c. p̄-
forus. de verb. sign. vide Gof. co.
tit. §. species probationum.

Probatoria vel probatoriz officio-
rū sunt docum̄ta ad probandū
aliquē esse priuilegiatū ad offi-
cium aliquod auctoritate Impe-
riali, vt potest colligi. C. de diue.
offi. l. probatorias. lib. xij.

Procōsul dicitur iudex ordinarius,
& est à populo cōstitutus, non à
principe delegatus nec ab alio,
sed ante imperatoriā maiestātē
creatus, cuius officiū erat ī pro-
uincijs dirigi. s. in regno tributa-
rijs, vt per eū prouiciales sua ne-
gotia expedirēt. Hic verò plurib.
nō pōt vti fascib. quā sex, & in
prouincia ad eū pertinebat vt ad
quoscūq; magistratus respiceret.
ff. de officio proconsulis l. pro-
consules.

Proconsulis legatus est cui procō-
sul prouinciam ingressus man-
dat iurisdictionem.

Procurator Cæsaris, erat qui res
Imperatoris procurabat. Refert
Cornelius Tacitus, quod Clau-
dius Cæsar p̄curatorib. suis om-

ne ius tradidit, par ēq; vim ī reb.
peragendis esse voluit, ac si ipse
statuisset, atq; vt simpliciter lo-
quamur, Vlpiano li. iij. digest. l. j.
in princ. ff. de procura §. auctore.
procurator est, quia aliena nego-
tia mādato domini administrat,
sed de officio procuratoris Cæ-
saris. ti. est in primo digesto. li. v.
bi Vl. ait, quæ acta & gesta sunt
à procuratore Cæsaris, sic ab eo
comprobari, ac si à Cæsare gesta
essent. A. N.

Procurator est qui aliena negotia
mādato sibi à domino factō ge-
renda gratuitē suscepit plura vel
vnū ff. de nego. gest. l. iij. §. nego-
tia. & ff. vi bonor. rap. l. ij. §. quod
ait, hæc definitio melius probat-
tur in l. j. in princ. ff. de procurat.
Et dicitur gratuitē, quia si inter-
uenit merces nō ē p̄curator, sed
locator operarū. Dicit mādato
dñi, ad excludēdū tutorē, curato-
rē, collegia & p̄latos ecclesiarū
q̄ p̄curatores cōstituere nō pos-
sunt, sed syndicū, vel actore. Et
quæ sit differētia īter procurato-
rē & syndicū, actore, & vicedo-
minū, notatur de synd. c. j. de of-
fic. ord. cū vos. Et cōstituitur de
mādato generali vel speciali. ff.
co. ti. l. j. & ff. mā. l. si remunerādi
§. j. Vel sic. Procurator dñi is q̄ in
iudicio vel extra mādato domi-
ni negotia administrat agēdo vel
defendēdo. l. j. §. j. ff. de procurat.
inter quē & aduocatū hæc est di-
fferētia quia procurator causam
absentis tractat, aduocatus verò
causam præsentis, vterque tamē
postulare dicitur, vel secundum
cano.

cano. Omnis administrator tñe dicitur seu vocatur procurator. j. q. iij. salvator. Nā procurator ē nomē generale ad quēlibet administratōrē per sequentia quæ tradūtur ī cōstitutione, restringitur ad id de quo agitur. Oportet ēt officium procuratoris esse gratuitum, qā si quōd recipit, facit cōtra bonos mōres, & hoc intelligitur quando paciscitur vt habeat certā partē eius de quo est quæstio, quod nō licet, pōt tamē licitē recipere salarium pro labore suo. Et nō. quod duplex est procurator. scilicet ad iudicia, & ad negotia qui differūt ī trib. quia primō procurator ad iudicia nō cōstituit procuratōrē aliū nisi post lit. cōtest. cūm tā & dominus litis, & ante litis cōtest. aliū procuratōrē dare nō potest nec tutorē, nisi lit. procurator in rē suā. qui ante & post lit. cōt. cōstitue-re pōt. Sed procurator ad negotia cōstitue-re potest liberē aliū procuratōrē quēcūque vult. c. j. §. j. de procur. li. vj. Secunda differētia habetur in c. qui generaliter, in fi. de proc. lib. vj. quia primus nō datur nisi maior xxv. annis: secundus verō post xvij. ann. Tertia differētia habetur de ref. c. ex parte decani. Et nō. optimā rationē primæ differētiæ istorū procuratorū, quia negotiū extra iudiciū sumit originē à ministro & postea transit in dominum. l. quæcunque gerimus. ff. de actio & oblig. sed in iudicio negotium originaliter est in domino, & postea transfunditur in procurato-

rem. l. si procurator meus. ff. de neg. gest. Et dicit Lud. de Ro. in sing. cxv. q. procurator constitutus ad agendū, censeatur etiā cōstitutus ad defendendū. vt l. mutus. §. pœna. ff. de procur. Et hoc verum est in procuratore actoris, secus ī procuratore rei, quia licet sit cōstitutus ad defendendū, nō tamen ad agendum. Et dicit idem quod de hoc est casus vnicus in c. constitutis. de proc. legistis penitus incognitus, & etiam nōnullis canonistis, & dicit esse mirabilem tex. bene mentitendū.

Procurator Cæsaris est qui ex mandato Cæsaris causas, & negotia agit. Et quæcūque acta aut gesta sunt à procuratore Cæsaris sic à Cæsare cōprobātur, atque si ita à Cæsare gesta essent. Et sicut ad procuratōrē Cæsaris rātū rerum pertinet administratio ita ad iuridicum Alexandria iuris tantum, & non rerum spectat sollicitudo, vt ff. de offic. procur. Cæs. l. j.

Procuratorium & mandatum differunt, sicut etiam est differentia inter literas procuratorias & literas de rato, de hoc vide de relig. do. ca. cūm dilectus. in glo. j. de ca. deleg. ca. coram. Et nota procuratorium mandatum debet fieri legaliter, ad quod quatuor exiguntur. Primum vt dirigatur aduersario, cui etiam mandati reuocatio est insinuanda, vel saltem iudici, cui fides est facienda. Secundum vt contineat nomina instituentis & institu-

- Prodigium** nomen iudicis, coram quo procurator debet experiri. Quarum causam in qua dum coram iudice eodem plures causas habet instituens, quod à notariis bene est notandum.
- Prodigium** quod est, notatur. ff. de sta. ho. l. nō sunt liberi. C. de post. hu. hered. inst. l. 3. & l. ostentum. ff. de verb. sig.
- Prodigium** neutri generis est cibus qui intra proximos dies prodigatur, ad est cōsumatur. & ipsis prodigis cum interdicitur eis bonorum administratio, plerumq; à fisco præstatur. vt ff. de offi. præsi. l. plebis scito. Et Accur. in gl. 3. l. quocunque. pro reliquis prodigorum. C. de fide instr. lib. x.
- Prodigus** est qui neq; tempus, neq; finem expensarū aduertit, neque modum. ff. de cu. fu. l. 1. sed bona sua dilapidando, & dissipando profūdīt, cui interdicitur bonorum administratio à iudice per legem xij. tab. vel aliās à lege, vt quia in l. Iul. maiesta. commisit, vt C. ad l. Iul. maiesta. l. fin.
- Prodigus** dicitur ille qui in se tantum prodigalitatē exercet, & in se delinquit, gl. sing. secundum Bal. in l. 1. §. exigit. ff. de bon. posse. cōtra tab. ex quo deprehenditur quod quis sit prodigus. Bar. in l. qui habet. in prin. de tut. & in l. is qui. §. j. ff. de tu. & curato.
- Prodigus** famæ suæ dicitur quis quando non curat de infamia, turpiter vivendo, talis negligens famam suam crudelis est c. nolo. xij. q. j. Pan. in c. prælatorum, in ij. not. de accu.
- proditor** est ille, qui secreta sibi commissa reuelat. de pœni. & remis. omnis vtriusque. Et de multiplici specie proditorum, not. in ca. clericus. xlvj. dist.
- profectitia** dos quæ dicatur, explicat diffusissime Vip. in l. profectitia. de iur. dot.
- proferi iudicium**, est vltro sese cōsortesq; criminis deferre, auctor Bud. in l. j. ad l. Cornel. de sicar.
- progener**, est maritus neptis.
- prognatus** est qui vocatur abnepos, quasi procul à me natus, quia in quarto gradu. Iustinianus verò in §. 2. Inst. de hered. q̄ ab intest. vsus est verb. progatus, pro suo simplici quod est natus, videturque hoc verbum ad omnes descendentes exceptis filiis pertinere, quasi porro seu procul natos, sicuti & versa vice progenitores pro quibuscunque ascendētib. accipiuntur.
- programma** secundum quosdam dicitur præcedēs scriptura, quæ per plures prouincias siue loca destinatur. Sed secundum Azo. in Sum. C. Comm. epist. procuram. scriptura publicè proposita, vt ibi dicitur in paragrapho mutationes.
- progamma** (inquit Ale. li. præter. j. in hac ipsa dictione) græca vox est, significatque in iure quod latinè appellat Vlp. proserptionē. ti. de inst. actio. capitur & pro dicto, vt in vita Auidij Cassij Imperatoris legitur.
- proheres** est qui putat se heredem esse cum non sit. l. pro herede. ff. de petit. hered.

Proiectum, dicitur, quoddam genus ædificij, quod nulla columna imposita, ita ædibus appendet, vel manibus, ut terram non tangat.

Et alio modo dicitur appendix, Proles proprie ea dicitur, quæ est ex iustis nuptiis, in autem, de nup. in prin.

Prolytæ, Iustiniano auctore, in proœnio Digestorum, illi dicebantur scholares, qui quintum iam annum iuri civili operam dederunt, quemadmodum appellabatur lytæ, qui quatuor annos eidem studio incubuere, nam quod legitur coloritæ pro eo quod debuit esse prolytæ, mendum est manifestarium ex Florentinis illis Pandectis deprehensum. Sed cur illi dicantur lytæ, id est soluti, hi verò prolytæ, id est præsoluti, nondum mihi liquet, nisi forte, hi sunt quos nunc vocant licentiatos, illi quos bacalaureos. N.

Profusorium iudicium ait Bud. appellari causam præiudiciale, quæ quasi aditus ad aliud iudicium aperitur, cuiusmodi est actio ad exhibendum, & querela inofficiosi testamenti: illa enim viam ut ita dixerim, sternit ad rei vendicationem, hæc verò ad petitionem hæreditatis.

Prolytæ appellabantur olim discipuli, qui quinque annos iuri operam dedissent. in proœ. ff.

Promerchalia dicuntur quæ ut diuè dantur, pluri fuerint tempta. Gellius libro 4. Ex iis, inquit, quæ promerchalia & vsualia. Columel. lib. primo, Aut animalibus, aut rebus aliis promerchalis occupet. Idem libro xij. de officio villici. Pecunia

domini neque in pecore, neque in aliis rebus promerchalis occupet. Paul. liber. 25. Digesti, de impensis. l. quod si. Quod si res, inquit, in quibus impense factæ sunt, fuerint promerchales, tales impense non voluptuarie, sed utiles sunt. N.

Promerchale dicitur quod præter usus vendentis venale exponitur. leg. quod si de impen. in reb. dot. fac.

Promissio, & repromissio sic differunt, quia promittendo negotium inchoamus, sed repromittendo adimpletum consolidamus. Et est repromissio quasi iterata promissio, ut res magis sit in securo, sicut in facto ubi fideiussio interuenit. Nam debitor promittit, & fideiussor repromittit, vel potius & melius fideiussor promittit, sed debitor viceversa quam pluries repromittit.

Promissionem committi dicimus quando peruenit in eum casum, ut ex ea aliquid peti possit, verbi gratia, promisi tibi equum, si non darem eum eodie, promisi me tibi datum centum aureos si modo eo die non darem tibi equum, committitur promissio vel stipulatio centum aureorum.

Promptuarium, cella est in qua reponuntur edulia quæ ad usus quotidianos comparata sunt eoque differt à penario, ut in suo loco dictum est, cum sit penus, ut Phavorinus ait, quod longæ vsionis gratia inquiritur. Apuleius in primo de asino, Ex promptuario oleum vinctui, & lintea tersui. Hieronimus interpretes in Psalmo, Promptuarium

nu. & in l. j. eo. ti. in quibus locis vide plenè Alex. & alios doct.

Prothyrum, auctore Vitruuio, est vestibulum ante domorum ianuas, à pro, quod est ante, & thyra ianua, aliquando etiam pro antepagamento, id est ianuarum ornatum ponitur. Idem Vitruuius alibi: Nos, inquit, prothyra appellamus, quæ Græcè dicuntur diathyra. Vlpianus titulo defundo instru. lege quaesitum. prothyrum domus, si velamen est, instrumento domus continetur. Accursius ægroti somnia narrans, prothyron, à thyros, quod est magister, ducit. Sed quomodo magister instrumento domus continetur, ipse viderit. Multo ad huc somniculosius in illud Pomponij. de verborum significatio. leg. statutz. Prothyrum quod in ædibus interdum fieri solet, Prothyrum, inquit, quia precul trahitur: quasi Latina dictio esset illud profecto simplicius, quod ingenuè fateretur se nescire quid prothyrum sit.

Nebr.

Prothyrum & hypothyrum valuarum hiatus cavitates appellari potest: nam ipsa ostiorum latera antas dicimus, & in hac significatione accipitur à Pōp. in l. pen. ff. de verb. sign. & ab Vlp. in l. quaesitum. §. papinianus. ff. de fun. instru. Vitruuius tñ scribit prothyra, penul. correpta, esse vestibula in domorum ianuis, nam græcis thyra ianua, & pro, ante interpretatur.

protocollon, interpretatur primitiuum membrum, vt sit prima illa scriptio, quam in commentarij modum tabelliones scriptitant, quæ significantius commentationes, aut prototypa, aut archetypa dici possent. Codice, titulo de tabellionibus. colla. iij. Vt protocolla, inquit, dimittant in chartas.

Ant. Nebr.

protocollum appellatur scriptura tabellionis, in qua breuiter annotatur actus gesti substantia, vt deinde extendi atque absolui possit.

pro tutore se gerere dicitur qui munimine tutoris fungitur de iure, siue putet se tutorem, siue sciat se non esse, fingit tamen se esse.

provincia diuersimodè consideratur, nam in materia prescriptionum diuersæ ciuitates, in quibus habentur & exercentur diuersæ iurisdictiones separatae, dicuntur provinciae, quandoque diuersitas archiepiscoporum facit aliam provinciam, & sic provinciae quandoque modicum distant, vt pisana, & Florétina, quandoque distinguuntur provinciae medio freto, vt Gallia, Hispania, Sicilia, & sic sumitur distinctio provinciarum. iij. q. iij. c. de induciis §. spatium. vbi dicitur, quod ad producendum testes de eadem provincia, dantur tres menses, de contigua sex, & de transmarinis nouem menses. de hoc in c. ultra tertiam. de test. secum

eundū Inno. Hinc p̄uinciales q̄
in p̄uincia orti sunt, veldomici-
liū habēt. l. p̄uinciales. vbi. Al-
cia. de ver. fig.

Prouisio, electio, postulatio, differūt
de ecclē. c. j. lib. vi. q̄ prouisio est
latū verbū q̄ cōprehēdere pōt
noīationē, postulationē, præsēta-
tionem, & collationē. vt est glos.
in clem. fin. de elect. quæ alleg. iu-
ra concor.

Proxenetā, non vt vulgo legitur, p̄
fenetā, Latine interpretatur me-
diator, id est qui conciliat inter
se ementes & vendentes, maxi-
mē hospites, vnde nomen dedu-
ctum est, nā xenos hospes inter-
pretatur. Seneca in episto. No-
lo proxenetæ nomen tuum ia-
ctent. Et Martialis, Vatiniōrum
proxenetā sartorum. lib. 50. Dig.
de proxenetis. l. si proxenetā. &
ibidem sæpe. Ant. Neb.

Proxenetā est paranympus, id est
media persona, per quam aliquis
contractus celebrāndus aut ine-
undus procuratur, & talis procu-
rator in sponsalibus dicitur pa-
ranymphus, qui explorat volun-
tatem hominum qui & cum qui-
bus velint contrahere. & quæ sit
facultas contrahentium vel con-
trahere volētium: cuius remune-
ratio vel merces dicitur proxe-
neticum. Et consistit officium ei-
us circa amicitias complendas,
& circa assessores conquirendos
ordinariis iudicib. vide c. j. de hoc
in gloss. ij. de testibus. lib. vj.

Proximus est quem nemo præce-
dit l. proximus. ff. de verbo. sig. e-
tiā si solus sit, vtl. proximi. eodē

tit. Item proximi sunt nō illi tā-
tum, quos nobis sanguinis gra-
dus iungit, sed omnes homines
naturæ nostræ participes. c. cha-
ritas. versū. Item nō illi. de p̄cni.
dist. ij.

Proximi sacrorū s̄ crinior, require
supiā in versic. p̄positi sac. scrip.
Prudentia est carnalis concupiscen-
tia xxxij q̄n̄st. j. non enim. Alibi
appellatur malitia. de spon. im-
pu. capit. de illis. ij. sic etiam in de
licitis. de deli. p̄c. cap. pueris. de
despon. impnb. cap. tuæ. in gl. iij.

De Pante O.

Puberes à pube. i. à pudendis corpo-
ris sunt dicti. Et dicitur esse pu-
bes qui iam cōpleuit xiiij. annū,
si est masculus, & generare po-
test. & xii. si est fœmina. c. pube-
res. despon. imp.

Pubertas masculis incipit post xiiij
annū cōpletum, in fœminis post
xii. vt Instit. quib. modis tut. fin.
in prin. Sed cum fit mentio de
pubertate plena: variis modis in-
terpretari solet, prout materiade
qua agit suadet, vt notabiliter tra-
dit gl. i. §. minorē. Inst. de adop.

Publicanorum ordo, quemadmo-
dū Cicero in multis locis scribit
Romæ fuit hominum honestif-
simorū hi vectigalia publica con-
ducebant, & inde dicti. In sacris
litteris publicanus nomen prope
modū est infamiæ, prepterea q̄
qui portoria exigunt, odio sunt
omnib. vnde Saluatori nostro vi-
tio dabatur, q̄ cū publicanis, &
peccatorib. manducabat. Apud lu-
risconsul. titu. est de publicanis

& vectigalibus.

Publica propriè dicuntur quæ populi Rom. sunt. nam bona ciuitatû abusiue publica dicta sunt. l. bona. de verb. sign.

Publica iudicia sunt dicta quasi populi, quia cuilibet de populo permilla est eorum persecutio, vt supra priuata delicta.

Publicani dicuntur qui publica vectigalia administrant, vnde eorû nomê descēdit: sine ad hoc cōstituti vt publica vectigalia exigant, siue tributa cōducant. ff. de public. & vectiga. l. j. nã et dicuntur vectigaliû cōductores fisci vel rerû publicatû, & qui lucra vel publica negotia seculi sectantur, ibidem. l. ij. Aliter publicani dicuntur qui publicè peccant, vt in Euāgelio Luc. 17. ca. de Phariseo & publicano.

Publicaria dicuntur ea, quæ ob aliquod delictû sic enorme in publicû ærariû deuoluuntur, & in de dicitur publicatio bonorum.

Publicarij dicuntur qui ob aliquod delictum sic enorme in publicû ærarium deuoluuntur.

Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalib. proueniens, robur trahens ab ecclesiæ institutione, propter honestatē. Non enim est honestum, vt quis eam ducat, quam suus consanguineus desponsauit. c. ad audientiam, & c. sponsam, de sponsa vnde huiusmodi prohibitio non consurgit ex cōsanguinitate, nec affinitate cōtracta ex nuptijs cōsummatiss, sed ex quadâ publica æquitate inductum est hoc ius

prohibēs matrimoniû cōtrahi, & cōtractû dirimēs. Et no. quod i. deo dī publicæ honestatis iustitia, quia in matrimonijs nō solû quod liceat, sed quod honestû est, consideratur. ff. de ritu nup. l. semper. & oritur etiã ex sponsalib. quæ de iure non sortiuntur effectû, vt in c. ad audientiam præalle. secus in matrimonio. quia affinitas nō cōtrahitur ex nuptijs interdicitis, vide Gos. in sum. de sp. vbi dicitur q̄ secundum quosdã, in nullo casu locum habet hodie publicæ honestatis iustitia nisi i sponsa fratris, de qua in veteri, & nouo testamento prohibitû esse videtur, quã sponsam frater habere nō potest, dicto capitulo, ad audientiam. cum conxor. in gl. & rationem dicunt, quia sublata est in eo casu in quo de maiori æquitate locum habet, scilicet in sobole suscepta ex secundis nuptijs, cognationi viri non copulanda prioris, vt de cōsang. & affin. non debet, ideo & in alijs reuocata videtur, quia de similib. idem est iudicium, vt ibi.

Publiciana actio. Require supra actio publiciana.

Publicum absolute, quandoque capitur pro vectigali, vt tradit Budæ. in Annot. in Pand. vbi vide.

Publicû ius est quod principaliter spectat ad publicâ utilitatem. Require supra ius publicum.

Publicum munus quid sit, explicat apertissimè Pompon. in l. pupilus. de ver. sig.

Pueri dicuntur filij non filiz. Secundo dicuntur omnes serui pueri etiam

etiam sexagenarii. Tertio dicitur oēs qui sunt in ætate puerili, scilicet mares à septennio vsque ad xiiii. annum. ff. de verborum signific. pueri de æta. & qualita. ex ratione. in gl. Quādo tamē legantur pueris alimenta, pueri, & puellæ dicuntur vsque ad trigessimum annum. ff. de ciba. & alimē. leg. l. Mela.

Puerpera est quæ patit in annis puerilibus, vt inquit, tex in ca. puberes, de despon. impub.

Pugiles dicuntur qui pugnandi artem norunt.

Pugillares, id est tabulæ cereæ. l. in comodato. §. sicut aut. versic. ergo si pugillares. ff. commodati.

Pulmentarium, dicitur à pulmēto. Pulmentum vero, vt ait Varro, dictum est quod, id edebāt cum pulte, est autē cib. solidior vtrūque, siue illud sit ex aquatilibus, siue ex terrestribus. Horat. 2. Sermo. Pulmentaria quære sudādo. Cato de re rustica, Pulmentariū familiæ oleæ caducæ quamplurimū cōdito. Pau. titulo de fundo instr. l. cū delanionis. Sine his, scilicet patinis & cacabis, pulmentarium coqui non potest.

A. N.

Pulsare differt à verberare, quia pulsamus sine dolore, sed verberamus cum dolore.

Pupillus dicitur qui cum impubes est definit esse i potestate patris, aut morte patris aut emancipatione, & sic pupillus dicitur etiā si habet patrem. l. pupillus. ff. de ver sig.

Pupilla similiter dicitur intra annos

pubertatis emancipata, vel morte patris desinens esse in potestate eius, scilicet xij. annorum, sicut pupillus intra 14. annum. Pupillaris substitutio dicitur quæ fit impuberi in euentum mortis eius in ætate pupillari pupillis.

Pura stipulatio, vide infra in vers. stipulatio pura.

Purus locus dicitur qui neque sacæ neque sanctus, neque religiosus est. l. 2. ff. de religio. & sump. fun.

Purgare, huius verbi significatum, vide in leg. 1. §. purgandi. ff. de riuis.

Purgatio est de obiecto crimine innocentie ostensio. Et est duplex, scilicet canonica, quæ fit per iuramentum, & hæc approbatur, & vulgaris, scilicet quam sibi vulgus inuenit, & hæc fit per ferrū eādens, per duellū, per aquā frigidam siue bullientem, & hæc reprobat, vt eo. ti. ex tuarū, & per totum eo. ti. 2. q. 3. mennam. Forma autē purgatiōis hæc est, q̄ ifamatus iurabit se immunē esse à crimine quo infamatur, & cōpurgatores iurabūt illū verū se credere iurasse. c. quoties. & c. vltim. eo. ti. Aliter autē deponere nō debēt, ne subeāt anceps periuriū. ff. de in lit. iur. l. videamus, numerus cōpurgatorū habetur 2. q. 4. omnib. vobis, & capit. pæsbyster si è plebe. Hodie numerus cōpurgatorum arbitrarius est, inspecta personæ qualitate, & infamiz quantitate. ca. cum in iuuentute eod. titu. Et hæc de forma purgationis canonicæ. Sed de purgatione vulgari patet

in eo. ti per totum. & 2. q. 4. mo
nomachia. c. menā; & c. consului
sti. Et est triplex ratio, quare hu-
iusmodi purgatio prohibetur.
Primò quia hæc facta sunt inui-
dia fabricante, vt in c. mennam.
præal. Secunda quia Deus in eo
tētari videtur, vt in eo. tit. c. vlt.
Tertia, quia vt plurimum inno-
cens condemnatur, vt in c. signi-
ficantibus. eod. tit. Deus autem

Purpuræ appellatione quæ contine-
antur declarat Iuriscōsul. in l. si
cui lana. §. vlt. de leg. 3.

Purpurarij, qui purpuras capiunt vel
quæ purpuram stingunt aut negotiatur

Pustulatum argentum, dicitur quod est
purum, & absque omni spurcitia,
dictum pustulatum, quasi purum
putumque; pustula quoque ipsa
argenti puri massa dicitur, Mar-
tialis, Et nimium felix pustula vin-
cit ebur. Idem Nulla venit à me
tibi argenti libra pustulati. Suetonius
in Nerone, Nummum asperum,
argentum pustulatum, aurum
obrizum exegit. Alphenus libro
decimonono Dig. tit. locati,
& cōducti. l. in naue Saupheii. Cū
argentum, inquit, pustulatum fa-
bro daretur. Accursius allucinās
variis modis legit quasi is qui ni-
hil certi ac definiti tradit, lege pu-
sulatum ex Festo. & c. nudatis co-
dicibus.

Pustulatū aurū vel argentum, vide
suprà in ver. argētū pustulatū.

Puteal est illud quod puteus coo-
peritur.

De P ante Y.

Pyctaciū est scriptura cōtinens peti-
tionē alicuius. c. pyctaciū. xxx. q.
3. vel dicitur brevis scriptura. q̄
in tuscia drapodiciū. C. de erog.
milit. anno. l. octuarii. lib. i i. & gl.
in si quis papa. lxxix. distin.

Pirrhicharij siue patriarcharij dicuntur
saltatores armati, vt autor est
Bud. in l. Athletas. de iis qui no-
n. infa. & in l. aut. de pœn.

Pytiocampæ sunt ærucæ in pinu-
falcibus, annumerantur à Iuriscō-
sulto inter venenata. l. iiii. defiscar.

De E ante A.

QVA, pro quatēus. l. pretia ad l.
Fal. aliquando significat idē
quod per quā partem. l. i. demor.
infer.

Quadrans est quarta pars assis, qua
perficiuntur tres vnciæ, Alia no-
mina require supra, as.

Quadratarij dicuntur marmorarij, qui
marmora ad amissim quadrant.
l. i. C. de excu. artific. vbi Alciat.

Quadripendiū, est as quadruplica-
tus, l. 48.

Quali, sunt canistra vindemiæ apta,
siue ad cōportandas vvas, siue ad
collādū mustū, vt vult Seruius, in
de dicta. Ait nāque in illud Vir-
gil. 2. Geo. Tu spissos vimine qual-
los Cola que prælorū fumosis di-
ripe tectis. Quali sūt per quos vi-
nū defluit, qui & ipsi à colando
sūt di. Columella in horto. Ipse fe-
res olitor deductos pōdere qual-
los, Et Cato de re rustica, Ad vin-
demiā, iqt, parēt quali, & farci-
nētur Vlpianus de fū. instru. l. in
strumēta. Quali, inquit, vinde-
mi-

- miatorii exceptoriique, in quibus vna cōportatur Ant. Neb.
- Quali qui sint, exponit Vldia. in l. in strumenta. de fun. inst.
- Qualisqualis, pro qualiscūque l. res criptū, de distra. pign. sic qualiter qualiter pro qualitercūque. l. qui fundum, quemad. ser. amit.
- Quam citius, hoc tempus est arbitrariū boni viri, cū lege vel canone non terminetur.
- Quandiu, hæc dictio quando inducat conditionem, lege Bar. in l. i. de cond. & demon.
- Quamuis, hæc dictio habet ampliare ad maiora expressis. clemen. i. de re iud.
- Quāti ea res erit, & quanti eā esse apparet. inter hæc verba nihil interest, & vtraque harū clausularum ad verā rei æstimationem refertur. l. inter hæc verba. de verbo. signifi. vbi Alcia:
- Quantominoris actio Require supra actio.
- Quāto minus, hæc verba quomodo intelligenda sint, vide l. si ita à te de verb. sig.
- Quattarū tres sunt species, Vna est debita iure naturæ, quæ dicitur bonorum subsidium, quæ hodie est aucta ad trientem, & semissem secundum numerū filiorū. Vnde, Quatuor aut infra dāt natis iura trientem.
- Semissem verò dant natis quinque. vel vltra.
- Alia est Trebellianica, tertia Falcidia, de quibus in ca. Raynutius de test. in gloss. super ver. quartā partē. & in ca. si pater. eō. ti. li. vi.
- Et differunt Trebellianica, & Falcidia in hoc, quia testator pōt auferre Falcidiam, & grauari here dē quod ipsam nō detrahat. Trebellianicā vero non potest interdicere.
- Quasi, quandoque est expressiue veritatis, vt Ioan. i. Quasi vnigeniti à Patre. c. parochianos. de deci. vbi gl. & ff. ex qui cau. maio. l. ait prætor. §. item ei.
- Quasi castrē se peculium, vide supra peculium quasi castrēse.
- Quasi sententia est, si quis in iudicio confiteatur se furem, secus si extra, vel est cum quis præmissis actionibus, quæ nascuntur ex delicto, nō est danatus, sed ipsededit, vel dare debet pecuniam ne conueniatur illis actiōib. & psumitur q. illud facit ex conscientia delicti, excusatur tamen vbi cū iussu prætoris cū eo trāsgitur.
- Quasi Seruiana, vide Actio quasi Seruiana.
- Quatenus facere possit, si quis iuxta hanc formulā cōdēnetur, non totum quod habet extorquendum est, sed habenda est ratio, ne egeat. l. in condemnatione. de reg. iur.
- Querela est ius quoddā rescindēdi testamētū vel donationē vel dotē in totū captā, & cōpetit reo ex his quæ acta sunt, vel in partem. Nō em̄ est ppriē actio, quia nō agitur vt quid detur vel pste tur, nec est ppriē accusatio, quia nō accusatur quis vt puniatur in corpore, sed obtinet mediā viam & apperit viā succedēti. secundum Azo. in Summa. C. de inof. testa.
- Querela inofficiosa donationis inducitur

ducitur ad instar inofficiosi testamenti, & cōpetit liberis, vel parentibus à debito bonorum subsidio exclusis. Est enim causa huius querelæ iniqua exclusio à debito bonorum subsidio & datur contra illos quib. datum est in immensum, secundum Azo. eo. ti.

Querela inofficiosa dotis inducitur omnibus qui tempore mortis ad instar donationis inofficiosa, & competit filius cum matre cū oīa vel pene oīa in filiorū fraudē dedit p se vel filia vel muliere alia, secundū Azo. eo. ti.

Querela inofficiosi testamenti datur imminētis ab intestato possumus succedere exhereditatis vel prateritis contra scriptos heredes vel fideicommissarios.

Quæstio est inquisitio veritatis per tormenta, secundum Azo. in Sūma eo. titu. vel est oratio interrogatiua. Alia significatione idē est quod tormētū, quia tormētis veritas inquiritur, vt cū seruus torquetur pro crimine fraudati cēsus, aut læsa maiestatis, vt de domino dicat quæ pōuit, ita capitur pro tortura. l. itē apud. §. quæstionē de iniur. & l. j. §. quæstionē. ad Syll. inde q̄stionarij, & dicūtur tortores.

Quæstio emergēs dicitur ea quæ proponitur ex his quæ emergūt in lite: vt si quæritur an iste possit testari, vel an danda sit dilatio, vel consimilia.

Quæstio incidēs dicitur illa, quæ ante litem cœptā cōpetit reo ex his q̄ acta sūt inter reū & a-

storē. vt pactū de nō petēdo rē iudicatam.

Quæstio nota dīr q̄ quis vocatus est per exceptionē vel supplicatum est, id est datus libellus: argu. l. si quis maior. C. de retrāsa. vel, & fortē verius per litis contestat. l. amplius. ff. rem ra. ha.

Quæstio possessionis est in qua de sola possessione controversia vētilatur. extrā, de ord. cog. c. super spoliatione.

Quæstio proprietatis est in qua de sola proprietate, hoc est de dominio est quæstio. de causa possess. & proprie. cū dilectus. & dico quasi dominio propter res incorporales quæ non possidētur, vt in spiritualib. inst. de reb. corp. & incorp. §. incorporales.

Quæstio status mouetur cū quis vēdicat in seruū. C. de asser. tot. l. vnica. i. p. r. c. & liij. dist. frequēs

Quæstor, id est cancellarius. l. fin. C. de diuer. rescript. & in auth. de exhib. reis. §. qui a verō. Et not. q̄ trib. modis dicitur quæstor. Primo ille, qui quærebat pecunias tributorū per mūdū & seruabat. Secūdo ille, qui præerat capitalibus causis. Tertio qui stabat vt legeret libros, qui cādidatus principis dicebatur. l. j. de offic. quæst. quomodo in proccm. insti. sumitur, & no. q̄ secūdū primū modū dictū in iur. variis nominib. nūcupat, s. susceptor, & opinator, vt C. de susce. & archi. l. missi opinatores. lib. x.

Quæstores illustres sic dicti sūt, eo q̄ pecuniæ publicæ quæredē p mūdū & cōseruāde sine cōgregand;

gandæ curâ & sollicitudinē haberent, & ad hoc creati erāt. Et dicebantur quæstores ætarij ab ære, id est pecunia dicti. ff. de orig. iur. l. ij. §. exactis deinde regibus. post princip.

Quæstores parricidij dicuntur qui causis capitalibus præfæcti erāt. ff. de orig. iur. l. ij. §. præallega. In de exquæstor, id est extra quæsturam positus.

Quæstores sacri Palatii dicuntur in Palatio principis qui lib. principi palatib. legēdis vacabāt, nō dico sēretis, quia illustres tātū illas legebant. Vel dicebātur qui idē officii gērebāt in domo Imperatoris. Talis etiā cādidatus principis dicebatur, & sic capitur in proœmi. instit. & ff. de offic. quæsto. & l. j. in fine. & ff. de orig. iur. l. iij. §. deinde, vide Accur. i. gl. iij. i. §. cūq. ist. vbi supra.

Quæstus est qui ex opera, solertia vel diligētia alicuius puenit, & ideo hereditas, legatū, donatio nō cōtinetur appellatione quæstus. l. corā. & l. quæstor. ff. pro sō. & l. adirio. §. j. ff. de acqui. hered.

Quia, vide in ver. Si.

Quilibet est distributiū, vt not. ff. de duo. reis. l. duos reos. Et alii quando ponitur pro aliquis, vt in c. de homine. de celeb. missa.

Quincux est pars assis cōstrās ex quinque vnciis. inst. de hered. in sti. §. hereditas.

Quini, quina, quina, quæadmodū de binis & denis est dictū, nomē est diuiduū sine distributiū ad singulos tātū. Africanus libro xxj. tit. de euictiōib. l. si duos

Si duos, inquit, seruos quinis à te emā, & eorū alter euincat, & c. Accursus quinis p bis quinque expōit, falso nimirū interpretamēto, aliud nanque est emere duos seruos quinis anteis, aliud bis quinq; id est decē aureis: nā illud significat quod quēque illorū emi quinq; aureis diuisim, hoc verò quod ābos emi decē aureis cōiūctim. Cui verò sēsus magis ac cōmodari debeat verba legis, In riscōsulti viderint, nos sermonis Larini puritatē iquirimus. Neb.

Quiritēs, sunt Romani, sic dicti à Quirino, id est Romulo, eorū Regē sic dicto, vel à quis, id est hasta, quæ magna hasta in bello vtebātur.

Quis vel qui restringit pcedētia, etiā quādoq; declarat, vt not. l. j. C. de sū Trin. & fide Cath. Et refert aliqñ ācedēs in genere. C. de iur. l. dūm. sicut & alius, iuxta illud, Et alij duo nequā. Et qui est relatiū substantiæ. C. de sū Trin. & fide cathol. l. prima. in gloss.

Quisquiliæ dicuntur sordes domus mundatæ, quæ scopis eiiciuntur, scilicet, lapides, folia, stramēta, pulueres, ossa.

Quo, est idē quod vt, vt C. de pœn. l. si quis in metallum.

Quod iussu actio. Require supra Actio quod iussu.

Quod metus causa. Require supra Actio.

Quod vi aut clam. Quorum bonorum, Quorum legatorum. Require supra, de interdētis.

Quominus, aliquādo est vna pars, & exponitur, id est, in præsentia. l. si. C. de legi. aliquādo, id est in

continenti. l. si quasi. ff. de pign. act. Aliquando sunt duæ partes, & exponitur, vt no. in l. quominus. ff. de flumin. Aliquando, id est non, l. si ego. ff. si cert. pet. l. cum ipse. de exc. tutor. & l. si dolo. ff. de dol. Aliquando exponitur quo pro vt, & minus pro nõ. C. ne vx pro mari. l. j. Aliquando quominus, id est quàm leg. liber homo. ff. de verb. oblig. & de hæc dictione vide Docto. in l. continuus. in princ. ff. de verb. oblig.

Quondam potest significare tria tempora, præsens, præteritum & futurum, vt not. per glo. l. nec emptio. §. si. ff. de contra. emp. c. cum olim. in principio. de offic. deleg. c. ex parte. de fo. compe. Bar. in l. j. §. hoc autem. ff. de nõ. oper. nunt.

Quoties intelligitur quandiu fieri potest id de quo agitur, nisi tempus fuerit appositum. l. sicut. ff. quemad. vsusfr. amit. & l. veluti. ff. de eden. & differunt quoties & rursus in reiteratione, vt not. in l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de leg. 3. & per Cy. in l. legem. C. de ind. vid. tol.

De R ante A.

Rabies est furor siue discursus cū imperu. c. de viro. & ibi no. Arch. xij. quæstione secunda.

Rancor & iniuria differunt, quia licet iniuriam nõ teneatur quis remittere, rancorem tamen tenetur remittere. Sp. in ti. de treuga & pace. ver. & no.

Rancor est vitium carnis: sicut mutator panis: & acor vini. Vnde dicitur, caro rancescit, vel rancida est.

Rapere & amouere ita differre Vlpia. ait vt amoueri aliquid est sine vi possit, rapi autem nõ nisi cū vi. l. 3. de inc. ru. naufra. Sed & qui vi adhibita aliquid scidit aut fregit alicui rapuisse dici potest. l. Marcellus. de verb. sig. vbi Alciat.

Rapina est violenta receptio rerum, vt in l. j. C. vi bon. rap. sed raptus proprie est violèta receptio mulierum, secundum Goff. Raptor rerum dicitur ille, qui bona aliena vi rapit & aperte. ff. ne quis eum qui in ius. l. sed eximendi, & sic etiam est raptor hominum, & maxime mulierum.

Raptor & fur ex animo dicuntur. inst. vi bon. ra. in gl. in ver. comprehendatur: & quomodo distinguuntur, vide ibidem.

Raptus, tus, tui, dicitur rerum: vt ff. de incen. ru. naufrag. per totum. Et hominum: vt C. de rap. virg. vel vid. l. vn. licet quidam teneant contra pignum. Et loquitur solū de mulierib. raptis à viris: nõ de mulierib. rapientibus viros.

Ratis dicitur nauigium inconditum & temere factum, vt trabes connexæ & sine fabrica nõ pactæ, quæ nauigij vicem præbent. Arate ratiarius dicitur, vt nauicularius, nõ opifex, sed qui rationibus negotiatur, secundum Bud. in l. j. de exer. act.

Ratio secundum Az. in Su. §. est autem de edendo, est scriptura cā negotiationis mutue edita de datis & acceptis, secus si ibi continetur de pignore tantum, vel de mandato tantum,

tum,

tū, vel de cōstituta pecunia tantum. Aliter accipitur ratio, dū dicitur rationē esse reddēdam de omnibus, & aliter cum dicimus, habenda est ratio ætatis, & similia, vt ī lege in condēnatione. de reg. iuris. & lege prima, in principio. de post. nā habere rationē ætatis, est habere respectū ætatis, id est ī cōsideratione. Et multū interest inter reddere rationē

& edere, nā edere est rationes exhibere, & copiā describendi facere, reddere autem est computare & quod reliquū est restituere. l. boues. de ver. sig. arg. extrā, de rescri. si quando. in ver. rationabilem causam, quia testis nō valet, nisi causam suidicti reddat, si quæratur ab eo. ij. q. j. in primis, tūc enim ratio sumitur pro causa, similiter ibi. Quod ratione caret, extirpare necesse est vt lxxvij di. c. episcop. Etiā prælatus debet esse paratus rationē reddere omni poscēti. §. ecce in fi. xxxvj. di.

& in l. si quis. §. sed interdū. ff. de relig. & sump. fun. & intelligitur illud dictum si potest, quia per impotentiam quandoque nō est omniū reddenda ratio. ff. de legib. non omniū, & præcipuē in arbitrarijs, vt quod Sp. intitulat de teste. in singulari, hoc Grego. ix. de testibus, secundū Io. An. ergo dicitur. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

Ratiocinia sunt rationum redditio nes ad quas aliquis obligatur ex administratione reipublicæ vel priuatæ, quā gessit, vnde publica sunt illa, quib. obligatur officialis

curiæ ex administratione aliqua ad répub. pertinēte, vt ī l. officia lis. C. de episc. & cler. Priuata aut sunt illa quib. obligatur aliqui ex administratione rerū pertinētiū ad priuatos, vt tutores, curatores vel procuratores, gastaldones, & baliui aliquorum. Vnde obligatus ad ratiocinia, & ad rationem reddendam alicui adstrictus.

Rationalis, idem qui logista, de quo supra suo loco.

Rationalis Cæsaris idē est qđ procurator Cæsaris, à rationib. gerēdis sic dictus, vide cōstitutionē Græcam. C. de rat. ope. publi.

Raucæ vocatur vermes qui in radice quercus nascuntur & trāseūt, de quib. habet ī l. ex cōducto. §. j. ff. loca. licet gl. itellegerit de spinis.

De R ante E.

Reatus dicitur status atque habitus ipse reorum, antequam ab soluantur vel damnentur cum squalidi, promissa barba, de salute litigant, & rerum suarum anxij satagunt. Iustinian. tamen vsus est pro pœna, in authen. de incest. nup. vulgo autem accipitur pro crimine, eo modo quo abigeatum dicimus abigeorum delictum.

Rebellis dicitur inobediens principi circa concernentia prosperitatem imperij, in extrauag. qui sint rebe. & ibi per Bart.

Rebellis & contumax differunt, vt no. doct. in c. sanē. de offi. dele. Et not. qđ rebellis officiali domini

- Papæ**, vel ecclesie, vel imperij, dicitur rebellis Papæ, & Imperator. l. hostes. & ibi Ba. ff. de c. & post. l. reuer. & vide etiam Bar. in l. j. de desert. li. xij. C. de pœna rebellantis, vide Bart. in d. extrauaganti rebel. qui sint.
- Receptatores** dicuntur qui aliquos receptant, & vt frequentius sonat in malū, sunt enim illi qui fures, raptores & ceteros malefactorum recipiunt, vt C. de his qui latron. l. j. & ff. de recepta. l. j. sine quib. latere nō possunt, vt in c. si cut ait. de hæret. vbi hæreticorū receptatores anathematizantur, sed receptores, secundum Inno. dicuntur aduocati, in c. ex parte. de postulatio.
- Recipere** quandoque significat excipere, vt in l. qui fundū de verb. sig. aliquādo est præstaturū se pmittere. interdū approbare, vnde illa locutio, More maiorum receptum est, & consimiles.
- Recisus** id est breuius. ca. cū sit Romana. de appellat.
- Recommendari** reus à domo, dicitur, quando quis est carceratus propter vnum crimen, & alij implorāt officiū iudicis vt detineatur et propter eorum interesse.
- Re contrahitur obligatio** traditione rei ab altera parte certo pacto. Inst. quib. mod. re contrah. oblig. per totum.
- Reconuētio** est mutua petitio quæ fit à reo conuento contra actorem, vt si petas me decem ex causa mutui: & ego reconueniam te ad alia decem mihi debita ex operis tibi præstitis.
- Recta linea ascendens** sunt pater, auus proauus, abauus, tatau⁹, trauus, sicut in fœminis lineam dicimus matrem, auiam, proauiam, abauiam, &c.
- Recta linea descendens** sunt filius, filia, nepos, neptis, pronepos proneptis, abnepos, abneptis, &c.
- Rectè** denotat iustitiam, sicut ritè solennitatem. ff. de ino. test. l. j. in gl. & sic stat aliquid actum esse ritè, videlicet secundū ordinē & solennitatem iuris, quod tamen non est actū rectè, s. secundū iustitiā & æquitatē, vt no. Io. An. in cle. si. de appel. & no. c. quoniā contra. de probat. est gl. in li. iustè possidet. ff. de acq. possess.
- Recusare** dicitur qui debite requisitus sine causa rationabili differt executionem. bo. in authe. de exact. inst. au. dot. §. illud.
- Recusatio** secundum Spec. eod. tit. est iurisdictionis vel audientie causa suspicionis proposita de clinatio, vt C. de iud. l. apertissimi. & dic vt no. ibi, & fit vsque ad xx. dies secundum leges. vt C. de lit. contest. auth. offeratur.
- Rheda** est quoddam vehiculum, ad eundem vel redeundum habile, vt est quatuor rotarum. l. cū in plures. §. si. ff. loc.
- Redactum** dicitur etiam quod nō est exactum, sed exigi potest. l. si possessor. §. redacta. ff. de pe. he.
- Reddere** propriè est retrodare, recipit tamen & per se dādi significationem. l. verbum reddendi. de verb. signific.
- Reddere rationes**, vide Ratio.
- Redditus** annui inter immobilia com-

- cōparantur, in auth. vt hi qui obli. se hab. perh. res min. §. licebit autem. & l. iubemus nulli. §. j. C. de sacro sanct. ecc. & ibi Ba. Et redditus appellatione oēs pūctus cōtinētur scđm Pau. de Ele. & Zab in cl. vnica, de eccl. præl. & vide no in c. pastoralis. de dec. & dicit redditus quasi retrodatus Bar. i l. filio i ij. no. ff. de li. & post. & in rub. ff. sol. mat. ve. idē dic de verb. reddēdi. Vel melius reditus dicūtur à redeūdo, quasi īngulis annis redeūtes, & ideō scribēdū simplici d, id qđ & ratio syllabæ necessariō exposcit, & idem sunt redditus, & fructus. l. fundi Trebatiani, & ibi Bar. ff. de vsufu. l. Sed Sp. facit differētiā in ti. de lo. & cōd. §. j. ve illud. Quid sint redditus & fructus, ē bona gl. in c. generali. in ver. redditus. de elec. in vj.
- Redēptor** pro conductore. l. Cæsar. de publica.
- Redhibere**, est aliquē facere rehabe re iterū qđ prius habuit. vt ff. de zd. ed. & de redhibit. act. l. redhibere. in principio.
- Redhibitoria actio**, require suprà, actio redhibitoria.
- Redimere interdū** ponitur pro cōducere, & tūc plerūq; refertur ad eū qui pacta mercede aliquid faciendum suscepit. l. plenum. §. operas. de vsu & habit.
- Referendarij** sunt aduocati qui referūt hominū negotia corā principe, in auth. de referēdarijs, & ibi gl. in curia romana sūt speciales officiales qui referūt Papæ supplicationes c. ex literis. de in integr. rest. vbi Innoc & Host.
- Referre** quandoque idem est quod accusare aliquem.
- Reficere** est quod corruptum est in pristinum statum restaurare. l. j. §. j. ff. de ritus. & vide ibidem no. de hoc verbo, & in l. 3. §. pen. ff. de itinere actuq; priua. & in l. j. §. j. ff. de via pub. Quæ requirantur in refectioe, vide Bar. in l. j. ff. de ritu nuptia.
- Refigere**, est id quod fixū est labefactare atque conuellere, nā sunt verba quædā quæ composita cū re, vertunt significatiōe in contrariū. Virgilius sexto Æneidos, Fixit leges pretio, atque refixit. Horatius i. Epist. Qui tēplis Parthorū signa refixit. Venuleius li. xliii. quod vi aut clam. l. si vitē. Si fixeris, inquit. & ego refixero. Paulus titulo de verborū obligatiōe. l. inter. Tabulæ ait, refixę sunt Venuleius titu. ad legem Iuliam peculatus. l. qui tabulam. Qui tabulam, inquit, æream refixerit. Tabulam æream Venuleius intelligit, in qua aliqua lex erat scripta, vt sic pro mulgaretur. Quod verbō huiusmodi tabulæ essent æreæ, ostendit Ouid. in i. Metamorp. cum dicit, Nec verba minantia fixo ære ligabantur.
- Nebri.
- Refragari** est nocere vel impedire siue contradicere.
- Regalia** sunt quædam iura imperii, vt portus, & flumina, & alia, vt no. in vsi. feudo. quæ sint regalia. & per Inn. in c. generali de elect. li. 7. & ibidem per Card.
- Regula** secundum Az. est plurimum rerum compendiosa narratione facta

facta traditio, vel est compendio
 fa definitio rerum vniuersitatem
 complectens. Item regula quan-
 doque dicitur specialis norma
 vel modus viuendi monachorū
 vel canonicorum, quia talis nor-
 mam viuendi præbet. de stat. mo-
 nac. per totum. & inde dicitur re-
 gularis. Item quandoque regula
 dicitur constitutio canonica. xj.
 dist. hoc vestra indicimus chari-
 tati. Item regula, secundum Goff.
 & legistas, est quæ rē quæ est bre-
 uiter enarrat, non vt ex ea ius su-
 matur, sed ex iure quod est regu-
 la fiat, vt ff. de reg. iur. l. regula. nā
 ex regula non fit ius sed ex iure
 quod est regula, fit regula. Alias
 enim dici deberetur ius regula-
 rum, & non regula, iuris. Et
 dicitur regula, idē quia re-
 ctē ducit, nec aliorum tra-
 hit, quasi à rego, eo quod rectē
 regat, & debet regula fieri signo
 vniuersali vel indefinito, Aliter
 in grammatica, Regula est mul-
 torum similium collectio, vel cō-
 iunctio. Quid sit regula vel pote-
 stas eius, quis effectus, quod offi-
 ciū eius, & qualiter perdat offi-
 ciū suum, dic vt ff. de reg. iur. l. j.
 eod. tit. in rub. lib. 6.

Erat & regula instrumentū, quo in
 factura olei veteres utebantur. l.
 sed addes. vbi Bud. ff. locat.

Regula Canoniana dicit quod lega-
 tum quod fuerat inutile, si testa-
 tor moritur licet ex interuallo
 moriatur, non conualescit. vt ff.
 eodem ti. l. j. in princ. & ff. de leg.
 j. l. cætera. §. j. Et non propriē di-
 citur regula nec iter eas ponitur.

Regulā dicuntur propriē habere il-
 li qui profitentur tria substantia
 lia cuiuslibet religionis approba-
 tæ, videlicet, paupertatem, casti-
 tatem, & obedientiam. vt in c. cū
 ad monasterium. de statu regula.
 Pa. in rub. de regula.

Regulares secundum Goff. sunt qui
 ad viuendum regulariter se ad-
 stringunt, siue sint monachi, qui
 debent vacare diuinis, vt C. de
 epis. & cle. l. generaliter. §. j. siue
 sint canonici regulares, nā idem
 est iudiciū de ambobus, vt in c.
 ex parte. de postulan. & c. non ma-
 gnopere. ne cleric. vel monac. &
 hoc est rerum quoad rem, non
 quo ad regulam latiore, vt in
 tit. de sta. mona. Vnde monachus
 dicitur à monos, id est vnus, & i-
 cos custos, vel achos, id est tri-
 stis, quia solus debet stare tristis,
 vt not. C. de episco. & cler. in ru-
 bri. xvj. q. j. ca. placuit. ij. vbi dici-
 tur, Quia mundo mortuus est,
 Deo autem viuuit. Et interpreta-
 tur vnus tristis, vt ea. q. si cupis.
 Sed canonicus dicitur à canon,
 id est regula, & icos custos, quia
 sēper debet esse sub regula, qua-
 re dicitur regularis. Nam regula-
 ris est qui per professionem im-
 perio prælati se subiicit.

Rei vendicatio secundum Az. C. de
 rei vend. est actio quædam quæ
 datur sola ratiōe dominij & pos-
 sessionis vel quasi, vt in rē. ff. de
 rei vend. l. j. & ij. C. vbi in rem a-
 ctio. Et dicitur vel quasi, propter
 iurisdictionem quæ ratione qua-
 si dominij datur, vt not. inst. de
 actio. §. ij.

Relatio secundum Spe. C. de relat. iudicis dubitantis de iure, ad principem missa consultatio, Et quomodo debeat fieri relatio not. C. de rela l. j.

Relegare est aliquem in insulã vel in alũ locũ mittere, vt ibi propter delictum aliquod quod commisit, moram ad tẽmpus faciat, & est quasi bannite, vt ff. de pœ. releg. in princ. & tacitẽ non adimuntur bona, nisi exprimat in sententia. ff. de interd. & releg. l. relegatorũ. § ad tẽmpus.

Relegatio est deportatio, quanuis propriẽ capiẽdo differant, quia relegatio fit ad tẽmpus, de portatio in perpetuum, vide de hoc. ff. de inter. & rele. l. relegatorum.

Releuata iugera, vide supra Fundus releuatus.

Religio principaliter ordinata est ad opera vitæ contemplatiuæ, quæ in oratione & studio consistunt, & secundariò est annexũ opus manuum secundum Ioan. Andr. in c. sanẽ. de regula. in Nouella. Et quæ religio sit maior, subdit idẽ Ioan. Andr. dicens, Oportet principaliter maioritatem ordinum attendi ex parte finis, secundariò autem propter exercitium: nam finem querimus propter se, & exercitiũ non propter se, sed propter finem. Ex quo sequitur illam religionem maiorem esse, quæ est ordinata ad finem absolutè potiorem, vel quia illud est magis bonum ad quod ordinatur, vel quia ordinatur ad plura bona. Si verd vtriusque religionis sit idẽ finis, at-

tenditur præminẽtia secundariò non secundum quantitatem exercitij, sed secundum proportionem eius ad finem intentum.

Religiosi sunt qui vitam regula rẽ professi sunt. Et largè dicuntur religiosi qui propriis domibus religiosè viuunt, quamuis non sint professi, vnde tria substantia lia vitæ regularis profiteri debet religiosus, scilicet obedientiam, castitatem, & proprietatis abdicationem. xij. qu. j. non dicatis. xix qu. iij. qui ingrediẽtibus. nec in his dispensandum est. in c. cũ ad monasterium, de statu monachorum. in fine. nam professio est solennis promissio religionis, in qua prædicta tria concurrant.

Religiosa domus sunt domus & monasteria Christianæ fidei, & alia similia pia loca ad pios vsus religionis deputata, quocunque nomine censeantur. Et secundum Goff. religiosa domus dicuntur monasteria, templa, hospitalia, & alia loca, vt supra, & in c. de xenodochiis. eo. tit. & C. de episco. & cle. in l. orphanotrophos, & omnia oratoria. Etiam illa, quæ aliqui ex deuotione in propriis domibus episcopi auctoritate constituunt, loca religiosa sunt, vt xlij. distinct. oratorium.

Religiosus locus est in quo mortuus sepultus est, vel etiã caput eius, vt ff. de rel. & sumpt. fune p totũ. vnde mortuo illato in pĩediũ, ipsum religiosum efficitur. C. quæ res pigno. oblig. poss. l. iij.

Relinquere verbum, propriẽ est in
ultima

- ultima voluntate. ff. de tab. exhib. l. j. & C. de sac. eccl. l. j. & l. iu benuş. §. si. in vlt. gl. Itē adde de hoc verbo relinquo Bart. in l. illa institutio. ff. de hered. inst.
- Reliquari** apud Iuriscōsultos dicitur qui æs alienum integrè non soluit: vnde reliquatores vectigaliū, qui reliqua publico debent. Alc. lib. iij. de verb. signi.
- Reliquum** seu residuum aliquando totum admittit, vt l. ij. C. de hered. inst. Aliquādo nihil addit, si nil reperiat. ff. de hered. inst. Item quod Sabinus. §. sed si. itē adde quid veniat reliquorum appellatione. Bartolus in l. Offidius. ff. de legatis iij.
- Remissio** est causæ commissæ ad competentem facta missio. Item quandoq; significat idem quod indulgentia secundū Spe. & sic sumitur in ti. de pœ. & re.
- Renūciare** est remittere vel negare vñ dicitur, Liberū est vnicuiq; iuri suo renūciare, id est remittere ius suū, & negare eo se velle vti.
- Renuntiatio** propriè est rei vel iuris spōtanea refutatio, & pōt fieri per illū ad quē pertinet illud cui renuntiat, alias generaliter renūtiatio potest fieri p quēlibet de re sua vel iure ppro, vt C. de pac. l. si quis in cōtribēdo.
- Rhenus** sumē est per Bononiā seu Alemāniam currens. ff. de euic. l. Lucius. & inst. de re. diui. §. flumina. in glo.
- Repedare** pto reuerti. l. si quis ex grege. C. de cohōta. lib. 12.
- Repetere** propriè est restituendum petere. Aliquando tamen idem significat quod iterare, vt in l. repeti. de quæst. quandoque significat recordare. l. quidam. de iure codicil.
- Repetita die promittere**, est cum id agitur vt promissio retrorsū trahatur, & prius facta intelligatur, quod vulgo dicunt ex nunc, p̄put est tunc, & econtrario.
- Repetundarum**, vel de repetundis, accusatur quis vel dānatur, qui in administratione magistratus pecunias accepit, vnde accipere non debuit. Neque habet alios casus quā genitiuū & ablatiuū numeri pluralis. Salustius in Catilina substantiuū subintellectū expressit, dicens: Catilina pecuniarum repetūdarum reus. Titulus est in lib. Digestorum xlvij. ad legem Iuliam repetundarum, de qua Marianus his verbis scribit, Lex Iulia repetunda pertinet ad eas pecunias quas quis in magistratu potestatisue creatione, legationeue acceperit.
- Neb.
- Repetundarum**, vide suprā in vet. Lex Iulia repetundarum.
- Repignorare** est luere pignus. l. si vt certō. §. nūc videndū. ff. cōmod.
- Replicatio** secundum Spec. eo. ti. de excep. §. multum. est exceptionis factæ exclusio, & sic est quædam exceptio competens actori contra exceptionem rei, & istā semper opponit actor, & contra replicationem actoris datur duplicatio reo, & iterum contra duplicationem rei datur actori triplicatio, & sic in infinitū. extendere licet. inst. eod. ti. in prin. de replicatio.

catio. vide Io. And. per modū sū-
mæ, in c. à nobis. de excep.

Replumbari dicitur argētum, quo-
niam elaborati argenti partes nō
possunt consolidari, nisi interue-
niente plumbo, nam quemadmo-
dū suprā diximus, ferruminatio
ne fieri per eandem materiam,
ita nunc dicimus plumbationē
fieri per aliam materiam, hoc est
per plumbum. Seneca in quarto
naturalium quæstionum. Argen-
tum, inquit, replumbatur, signo-
rum argumenta solvuntur. Vlp.
de auro & argento leg. l. cum au-
rum An replumbari debeant, cū
sic appenduntur. Replumbari igitur
est plumbum auferre.

Ant. Neb.

Replumbare significat plumbū exi-
mere. l. cum aurum. §. vnde. de Re-
au. & arg. leg.

Repræfalia est potestas pigorandi
contra quemlibet de terra debi-
toris, data creditori pro iniuriis
& dāmnis. De his repræfaliis di-
citur de iniur. & dam. da. c. & si pi-
gnorationes. libro sexto.

Repræsentare pecuniam est illā sta-
tim & in præsens numerare. l. cū
ij. §. eam. de transa.

Repromissio est promissionis iam
factæ confirmatio, vide suprā Res
promissio.

Repromittit qui nuda stipulatione
se obligat, Alciat. in l. satisfatio-
nis, de verb. sig.

Repudiare est spernere, respuere vel
dedignari.

Repudium est renunciatio ab vxo-
re missa marito, vel e contra, quia
mittens conditioni alterius pe-

tit renunciari. Item dici potest re-
pudiū quod sub testiū vel à præ-
senti remittitur. Etiam repudiū
est residentium discordantia. In-
de dicitur libellus repudij scriptu-
ra in qua alter alterius conditio-
ni renuntiat, in libello autem re-
pudij scribebantur hæc verba,
s. res tuas tibi habeto, vel res tu-
as tibi agito, nec tamen pot mu-
lier mittere repudium nisi causa
approbata, vt si fortè maritus pro-
pter naturalem imbecillitatem
minimè coire possit, in libello di-
scutiendorum sponsalium hæc
verba erant in vsu, conditione
tua non vtar. ff. de diuor. & repu-
dium l. 2. Quæ autē sit differētia
inter diuortium & repudium no-
ff. eod. tit. in rub.

Reputatio secundū Pla. est cōpen-
satio, vt l. j. ff. de solu. vel secundū
Azo. reputatio. i. restauratio. vel
secundum Acc. est computatio.

Res est verbū generale, vt ff. si cer-
pet. l. j.

Res cōmunes naturali iure dicuntur
quarū vsus omnib. animalibus
est cōmunis, vt aer, aqua pfluēs,
& mare, & eius littora, secundū Az.
& inst. de re. diui. §. flumina au-
tem. & ff. de acqui. re. domi. l. j.

Res emphyteutica est res emphy-
teuticæ conditioni subiecta. l. il-
la quam ecclesia, vel aliquis do-
minus dominio & proprietate re-
renta concessit emphyteutæ quā-
tum ad solam possessionem, vn-
de si hic emphyteuta rem illam
in aliam personam transponere
vult, non potest tradere eā, id est,
dominiū trāsferre, eo quod ipse

neq

nec habet nec habuit illud, & ideo alteri dare non potest, quia nemo in alium plus iuris transferre potest quam ipse habet. vt in regula nemo plus. de reg. iur. lib. vj.

Res integra dicitur in contractu venditionis quando res non est in toto, vel in parte tradita, & pretium in toto, vel in parte non solutum, licet contractus sit factus, aliter etiam dicitur res integra respectu iudicij, quando lis nondum super tali re accepta est, videlicet ante lit. contestata. vt in c. ex insinuatione. de procurator.

Res iudicata secundum Azo. de re iud. dicitur sententia qua finem controuersiarum pronuntiatione iudicis accepit, vt ff. eod. tit. l. j. vel est quod condemnatione, vel absolutione contingit. Et addunt quidam, si nullo iuris remedio sententia possit retractari, aut lapsis x. diebus possit reformari. Sed hoc non placet Azo. Item res iudicata est à iudice eius, quod in iudicio deductum est ratione per eum adiudicatio, vt d. l. i. cum ibi not. Nam ibi notatur quod res iudicata non est sententia, sed id, quod est decisum pronuntiatione iudicis. Sententia vero est dispositio vel pronuntiatio iudicis legaliter declarata, licet ibi gl. videatur hoc ignorasse. Ex quo sequitur q̄ interlocutoria non potest appellari res iudicata, quia non capit finem conuertiariam, licet quandoque, & interlo-

cutoria causa diffiniatur. Nec sententiæ arbitratorum dicuntur res iudicatæ, quia non imponunt finem. Nam per solutionem pœnæ potest resiliari.

Res publicæ dicuntur quæ sunt omnium populorum, & hominum tantum, vt sunt flumina, & portus, & quæ sunt dedicata vsibus populi, vt forum, stadium.

Res religiosæ sepulchra sunt in quibus homines sepeliuntur, vt instit. de rerum diui. §. religiosum.

Res sacræ dicuntur quæ ritè Deo per pontifices consecratæ sunt, vt ædes sacræ, & alia dona pia, quæ ad diuina mysteria conseruanda dedicata sunt, vt cruces, & thuribula, quæ etiam alienari prohibentur, excepta causa redemptionis captiuorum, instit. de re. diu. §. sacræ res, & in gloss.

Res sacræ dicuntur quæ ab omni læsione munitæ sunt, vt muri, & portæ ciuitatis, quæ ideo sanctæ dicuntur, quia pœna sanguinis constituta est contra eos seu aduersus eos qui aliquid in his delinquant violando, vel aliud cōmittendo, vel tales res transcendendo scalis amoris, vel etiam aliquid in eorum læsionem auferendo, vel qualibet alia ratione occupando, vt instit. de re. diu. §. sanctæ. Nam ciues Romanos aliàs quam per portas egredi non decet, cum istud hostile & abhominandum est, nam & Rhemus frater Romuli occisus traditur,

traditur, ob id, q̄ murū transcē-
dere voluit, vnde Lucanus Frater
no primi maduerūt sanguinemurū
Res soli est res immobilis, vt Insti.
vi bon. si rapt. §. 1. versicul. quod
non solum.

Resarcire est restaurare, vnde dici-
tur compelli debes mihi dānum
resarcire. i. restituere.

Rescriptum, secundum Gof. est mā
datum principis, quod ad instan-
tiam alicuius vel aliquorum, siue
proprio motu, vel ex relationibus
absentium, vel ex suggestionibus
præsentiū, vel ad alicuius cōsul-
tationem facit, vel cū alicui, vel a
liquis corpori, collegio, vniuer-
sitati, vel ciuitati aliquid manda-
tur, vel indulgetur: talia em̄ ius fa-
ciunt nō generale, sed speciale in
negotiis & inter personas in qui-
bus & inter quas promulgata sūt
vt C. de legi. & constit. l. 2. Et no-
ta quod rescriptum capitur tri-
pliciter. Primò generaliter, & sic
quælibet scriptura continens ali-
quam dispositionem superioris,
dicitur rescriptū, & sic idē est q̄
scriptum, & secundū hoc si papa
respondeat etiam de iure, dicitur
rescriptū. Secūdo minus generali-
ter, vt cōcernit ti. de rescrip. & sic
est scriptum super negotio, vel ne-
gotiis particularibus alicuius vel
aliquorum, siue singulorum, siue
vniuersitatis, siue motu proptio
siue ad instantiam, siue causa co-
gnita, siue non cognita, à superi-
ore emanans, siue aliquid iuris
tribuat, siue tribuat solū exerciti-
um iuris alicui competentis, &
ita comprehendit rescriptum ad

lites. de quō de rescri. in cle. r. &
2. Fit autem super literis plerū-
que similibus, & dicitur rescri-
ptum ad beneficia, de quo eodē
ti. c. super literis, & comprehen-
dit etiam annotationem, & prag-
maticā sanctionē. Tertio capitur
specialiter, & strictē pro scriptu-
ra continente dispositionem per
quam datur iudex nec aliquid
aliud conceditur, nisi vt corā il-
lo iudice ius tibi competens cō-
sequaris, & hoc dicitur rescriptū
ad lites, quod datur alicui ad co-
firmationem sui iuris, de quo in
ca. super literis eo. ti. & sic est spe-
cies distincta à priuilegio (qđ cō-
cedit aliquod ius particulare cō-
tra ius comune) & à rescripto ad
beneficia, quod magis propriē
comparatur priuilegio.

Residere in ecclesia secundū Gof.
est in ecclesia deseruire benefi-
cio, & ecclesiæ curam habere. ca.
conquerente de cleric. non resi-
parum enim est residere nisi resi-
dens curam habeat ecclesiæ, in
qua beneficiū hēt, vel personatū
vt in c. quia nonnulli. de cler. nō
resi. Debet autem residere per se
ipsum nō per vicarium. cap. quia
nonnulli. præalleg. nisi in casibus
vt cum ex indulgentia speciali
cōpetit alicui nō residere, vel cū
cōsuetudo excusat nō residētē,
vel cū ecclesia depēdet ex p̄bēda
vel cū p̄sona sine culpa sua inci-
dit in debilitatē, deformitatē, vel
morbū, vt per se deseruire nō pos-
sit, vel cū necessaria p̄fectio im-
minet, vel etiā voluntaria utilis ta-
mē, & honesta, vt studiorū vel pe-
regri-

reginationis causa, cum licentia tamen prælati, vel consensu capituli, vt not. Gof. in sum. de offi. vica. §. nunc videndū. Sūt et go clerici non residentes, qui in ecclesiis, in quibus intitulati sūt non faciunt residentiam, & siper sonaliter resident, non tamen de seruiūt beneficio, nec ecclesiæ curam habent.

Respicere, est ex temporario furore in pristinū sensum redire. Liuius li. 25 Siquis respiscat & antiquam sanitatem recipiat. De vulgari & pupilla. lex facta. Desinere. inquit, valere testamētum cum respuisset. Ant Nebr.

Responsa prudentū sunt quæ iuriscō saltire spōdere dicuntur cōsulentibus. §. constat. & c. responsa. distin. 2. vnde etiam respōsa Panni dicta sunt. Fuerunt emquidam prudentes & arbitri æquitatis, qui institutiones iuris ciuilibis ediderunt, quibus dissidentium lites, & contentiones sopirentur, secundum Isid. lib. sexto etymo. ca. decimoquarto.

Restituere est retrostatuere, hoc est rem in eum statum reducere, in quem fuisset si nihil aduersus q̄ facienda esset restitutio, euenisset. l. 2. §. restituas, ne quid in loco publi. & l. restituere. de verbo signific. Propriè restituere dicitur quod accepimus, secundum Alciat. in d.l. restituere.

Restituere in integrum Require supra. de l.

Restitutio, hoc verbū plenā habet significationē l. cū pretor. & l. pius de verb. signi. vbi Alcia.

Restitutio in integrum Require supra in integrum restitutio, & datur tā ecclesiæ quā minoribus ratione ætatis, quare est prioris status vel iuris reingratio, quia succurritur per restitutionis auxilium minoribus viginti quinque annis, & etiam ecclesiæ, quæ minorum iure cense tur, semper enim ecclesiæ debet iure minoris illæsa seruari, vt in capitulo l. eodem titu. & restituitur minor vel ecclesiæ siue lædatur, siue decipiatur ipse minor, siue tutor siue procurator eius, vel si prælatus syndicus, & conomus ecclesiæ decipiatur, nā delictum personæ non debet in detrimentum ecclesiæ redundare, in regula delictum de re. iu. lib. vj. & si restitutio fit in iure minoris, differt ab ea restitutione quæ fit iure maioris, quia prima datur officio iudicis deficiente actione, secunda vero habet actionem suo iure, scilicet vtilē officio iudicis accedente, vt in c. cum venissent, de in integ. resti. in gl. verbi restituim°. Etia restitutio quæ doque petitur vbi nulla possessio pōt esse, vt cū petitur restitutio cōsanguinei, vt c. cū venisset. eodē tit. i gl. off. in c. in literis. de resti. spol.

Retiarius pōt dici ille q̄ iacit rete ad pisces capiēdos, vt patet i l. si iactū. ff. actio. ēpt. Sic ēt retiari⁹ dicitur est alter ex gladiatorib. qui fugiētē, vel fugā simulātē sequetur, vt rete imitteret, q̄ genus pugnæ primo à Pitacho Mittitleno vno ex septē sapiētibus in-

stiti

fitutū est, de quo Valerius Max. in primo, & Festus. Retiario (in-
quiens) pugnanti aduersus Mir-
milonem cantatur. Non te peto,
piscem peto, quid me fugis gal-
le! Interpretatio tamē illa est me-
lior ut à rate ratiarium deduca-
mus, quemadmodū à naui nau-
cularius formatur. l. i. ff. quod cu-
iusque vniuers. nomi. piscatores
enim communiter ratem ha-
bent, quod etiam innuit Scæ-
uo. in le. periculi pretium. ff. de
nau. fœnore.

Reuerētia est honor qui exhibetur
cum pauore. c. 2. de officio dele-
gat. li. vj. per Arc in c. decer. de im-
mu. ecc. & est exhibenda patri,
& patro no nō tā viuo quā mor-
tuo. l. apud Celsum. §. aduersus.
ff. de doli exceptio.

Reuocare domū est allegare & di-
cere se non posse compelli eo lo-
co quo conuenitur ad litē sus-
cipiendam, sed remitti ad locum
in quo domicilium habet. Inde
dicitur, legatos qui Romam mit-
tuntur non debere conueniri ip-
sis inuitis, sed habere ius reuocā-
di domum. De hoc vide c. fi. de
foro compet.

Reus est qui defendit & propulsat
actionem, vel accusationem, non
à reatu dictus, sed à re quæ ab eo
petitur præstanda, vel super qua
ipse impetitur, quia quamuis cō-
sciis sceleris non sit, reus tamen
dicitur quandiu in iudicium pro
re aliqua petitur, ut c. forus. de
verbo. signifi. ad h. xv. q. iij. c. vl-
timo, tertia quæstione xj. capi-
tulo non est. Etiam quandoque

reus à reatu dicitur ille, videlicet
qui cōuincitur criminofus. c. pri-
mo. de re iud. libro sexto, vel sic,
Reus est ille qui necessariò se ha-
bet defendere. cap. dilecti filij de
exceptio. & sic dicitur à re quam
ipse defendit. ca. forus. præalleg.
Reus agitur, vel fit, quicumque accu-
satus. l. vltim. C. de fide instrum.
Reus autem peragi dicitur, cum
condemnatur. l. ij. ff. de adult.

Reus credendi est idē qui creditor.

Reus debēdi appellat ipse debitor.

Reus promittendi dicitur ille à quo
quis stipulatur, & dicitur à re vel
fit mitate, quia firmiter & omnino
verum est eum obligatum: nam
reus significat firmitatem, ut di-
cit Virgi. Voti reus, & Azo. C. de
duob. reis stipulan. in sum.

Reus stipulandi dicitur ille, qui sti-
pulatur, gl. Inst. de duob. reis.

Reus satisfidandi apud Vlpianum est
qui fideiussore dato obligatus
est. Reus verò satis accipiendi,
creditor qui ob eius creditum fi-
deiussores à debitore accepit. l.
qui hominem. §. quidam. de solu-
tionib.

Reus vel imperator potest quilibet
dici in domo sua, ut in c. duo sūt.
Io. An. in c. venerabilis.

Rheda, vehiculi genus est. Quinti-
lianus libro primo, vocabulum
gallicum esse putat: plurima, in-
quit, Gallicè valuerunt, ut rheda,
petoritur, quorum altero Cice-
ro, altero Horatius vitur. Iabo-
lenus libro decimonono, tit. lo-
cati & conduct. l. cum in plures.
pro sola, inquit, rheda, portorium
daturus fuerit. Nebr.

De R ante I.

Rigor iuris quandoque ponitur p̄ solennitate & ordine iuris communis, habito respectu ad scriptum Papæ ca. super literis. de re scrip. Secundo ponitur pro austeritate contraria dispositioni, aliàs disp̄sationi & misericordiæ, & ad aliorum terrorē inducta. Tertio pro stricto ordine iuriscōmunis, & sic sumitur in capi. si clericus, de foro competen & not. glos. in capit. vt constitueretur. §. o. distinct.

Ripa propriè est fluminis, sicut litus maris. §. j. Insti. de re. diui. Ripa autē ita rectè diffinitur, id q̄ flumen continet, naturalem finē cursus sui tenēs. l. j. de flumi.

Ripareses. in l. contra. C. de re mil. intelliguntur milites, qui in imperij limitibus excubabant aduersus Barbaros, puta in ripis Danubij ad tuendas Pānonias aduersus Sarmatas.

Riuales, dicuntur qui eundem riuum cōmunē habent. Gellius libro decimotertio, Negotiū quoque alicuius quod fortè de aque ductu cum riuilibus est. Pomp. libro xiiij. titulo, de aqua quoti. l. hoc iure. Dum ne fundum, inquit, domo, aut aquarum riuilibus deterius faciat. Per translationem etiam & riuales dicuntur, qui communem habent amnicam. Iure. Non vnus tibi riuilis Reditabitur heres. Ant. Nebr.

Riuales sunt qui per eundem riuū aquam deducunt. l. j. §. si inter riuales. ff. de aqua quot. & aestua.

& cap. horrendus. xxxij. quæstio v. vbi not. quod etiam riuales dicuntur illi, qui exquisita libidine cū eadem muliere consuetudinem habent.

Rixa ex litibus & cōtentione nascitur. l. seruus. ff. de act. & obliga. & est inter duos. l. prætor ait cuius. §. j. ff. vi bonor. rap. & l. si nō conuitij. C. de iniur.

De R ante O.

Robur est debita proportio omnium suorum mēbrorū, secundū Aegid. de regimine princip. c. xiiij. & habetur insti. de donatio. §. perficiuntur, & de transact. c. j.

Rhodos insula est in qua antiquitus vsus mercatorum fuit, & inde dicuntur leges Rhodiæ, vt no. ff. ad l. Rhod. de iac.

Rhodijs est genus piscis, cuius sanguis valet ad tingēdū vestes, vt in C. de vesti. olob. & de au. l. xj.

Rogatio, rogationis, pro eo quod est lex, propterea sic appellata, q̄ cū pmulgatur, populus rogatur velutne, & iubeat eam legem fāciri. Festus: Rogatio, inquit, est cū populus cōsulitur de vno pluribusve hominibus, quod nō ad omnes pertineat, & de vna pluribusve rebus de quibus omnibus fanciatur. Nam quod in omnes homines resque populus sciuit, lex appellatur. Ant. Nebr.

Rogo capitur quandoque pro præcipio. xj. q. iij. rogo. quamuis qui exhortatur mandatoris opera non fungatur. ff. de his qui notant infamia. l. ob hæc verba.

Rogare interdum est interrogare.
l. ij. ff. de adopt.

Rogus, vide xxij. q. viij. conuenior.
super ver. busto vbi glo. quòd bu-
stum dicitur, cum res est exusta
rogus cū comburitur, pira est
congeries lignorum ad combu-
rendum, vide ibi Archi.

Roma est communis patria. l. Ro-
ma. ff. ad munici. & in c. exposuit
de dila. secundum Inn. & c. vlti.
de for. competen. vbi dicitur, Ro-
ma mater & magistra omnium
ecclesiarū. c. basilicas. de conse.
dist. j. Et quod dicitur, Vbi Papa,
ibi Roma. secundum Inno. in c.
ego enim, de iureiu. dicit Lud. de
Roma, pro hoc non esse in mun-
do aliquem text. licet multi mul-
tos allegent. Et de præminentis
Papæ, vide per Bald. in l. rescripta
C. de preci. impe. offe.

Roma in iure interdum accipitur
pro Constantinopoli, vt in l. j. §.
Romam. C. de ver. iu. enu.

Rostrum dicitur forus causarū v-
bi causæ tenentur vel tractantur.

De R ante V.

Rubrica, genus est terre rubræ, quæ
ad picturam solet accommodari,
habet que accentum in penul-
tima. Horatius Sermonum libro
secundo. Prælia rubrica picta
aut carbone. Persius: Non secus
ac si oculo rubricam dirigat vno
Quæ verò iniure ciuili & ponti-
ficio dicuntur rubricæ tituli sine
indices rubri, vel ex rubro, pos-
sunt rectius appellari. Neb.

Rubrica est qua legum tituli & ca-
pita notantur, à terra rubei co-

loris, & minio proxima. Quæ ali-
quando generalior est nigro. in-
stit. de iustitia & iure. in glo. ru-
bricæ.

Ruder, ruderis, siue rudus, ruderis,
est purgamentum domus, siue
pueri, siue cuiuscūque rei quæ ex
sordibus pugari debeat. Columel-
la in horto: Rudere tum pingui
solido vel stercore aselli. Sueton.
in Vespasiano: Ipse restitutionē
Capitolij aggressus ruderibuspur-
gandis manus primus admouit.
Vl. tit. de dam. infect. l. prætor ait
Neque dominus velit rudere e-
gere, & in eo. tit. sæpe.

Rudera sunt ea, quæ eiciuntur do-
mibus discussis, vel à domo mū-
data cum scopis, vel fragmenta
lapidū, vel demolimēta cæmēto-
rum, vel folia, fauillæ, pulneres.

Rumor secundum Specu. de noto-
rio crimine, est particularis asser-
tio vel insinuatō ex sola suspici-
one & incerto auctore proueni-
ens. c. super eod. de eo qui cog.
conlang. vxo. suæ. & hic minus
probat quā fama, quia est com-
munis assertio. rumor verò cum
pauci aliquid, non tamen publi-
cè dicunt, & ideo non probat,
sed solam suspicionem & præsu-
ptionem inducit.

Ruptū intelligitur quod quo quo mo-
do corruptum est. Vnde nō solū
fracta, sed etiam vsta, collisa, effu-
sa, & quouis modo perēpta aut
detiora facta, hoc verbo con-
tinētur. §. Capite. Inst. del. Aquil.

Rustica prædia. Require supra, Ru-
stica.

Rusticani sunt iidem quod rustici.

C. de rusti. lib. xj. Et rusticitas sepe in iure nostro sumitur pro simplicitate & imperitia, vt l. j. ff. si quis in ius voca. non ie.

Rustici qui dicuntur, docet pulcher rimè Bart. in l. conficiuntur. de iur. cedi.

Rursus, id est iterum vel quotiescunque, & significat prout significatum proprium vel aliud medium significare declarat, verbi gratia, testator reliquit alicui de cem, & si perdidit rursus ei reliquit, dicit rex. qd nō amplius quam semel postquam perdidit, est iuandus Et sic dictio rursus: aliquando verificatur in vna vice. l. fid. eicommissa. § si quis. ff. de leg. iij. Ratio, quia nisi sic significaret, heres grauaretur sæpius nouā quantitatem præstando, quod non est verisimile testatorem voluisse, & c.

Ruta cæsa sunt quæ caduntur vel eruuntur, ff. de actio. empt. leges. di. §. si ruta.

De Sante A.

Saccarius auctore Budeo dicitur qui saccis gestandis victitat. Saccarius, dicitur baiul⁹ qui sacco defert transfertque merces, aut aliquid aliud à loco in locum Et saccaria negotiatio est dictaque circa saccos versatur. Apuleius primo de asino: Operculas quas adhuc vehetur saccarium faciēs merebam. Vlpia in quadam leg. Si quid, ait, ex sacco saccarii excidisset. Et est saccus idē ferè atq; ex eadē materia, qua sagū sagi.

Saccularij, dicuntur, qui veritas artes exercētes ex sacculo partē subducunt vel distrahūt, vt ff. de extra. l. succularij.

Sacra quæ sint. Require suprā, res sacræ.

Sacra annotatio dicitur rescriptū quod Imperator propriæ mentis motu alicui indulget, constituens secundum preces illius aliquid fieri vel non fieri. Vide suprā rescriptum.

Sacra scriptura continet solū libros veteris & noui Testamenti, & non alios, & ratio redditur in c. quis nesciat. ix. distin.

Sacer locus dicitur qui ritè per Pontifices consecratus est. l. in tantū & l. sacra loca. ff. de re. diui. & in sti. eodem titulo. § sacra, & differt locus sacer. à sancto, vt colligitur in glo. lege secunda, inter dicta ff. de interdictis.

Sacrum oraculum dicitur rescriptum Imperatoris, quod orando quis impetrauit, vel est idē quod rescriptum vt suprā, de litera R, in verbo rescriptum,

Sacerdos, hoc nomine intelliguntur quandoque inferiores, & nomine clericorum superiores, & cōponitur ex dictionibus Græca, dos, id est datio, & Latina sacer, vt xxj. distinctio. clericos. §. sacerdos, sicut enim Rex à regēdo sic sacerdos à sacrificando dictus est. Et sacerdotes gentilium dicebantur flamines, quasi filamines, à filo quod gerebant in capite in signum sacerdotij & aliqui fuerunt protoflamines, vt in cap. clericos. præalleg.